

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De civitate dei

Augustinus, Aurelius

[Freiburg im Breisgau], 1494

[Liber XV]

[urn:nbn:de:bsz:31-313420](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313420)

ita bene in ea viuere sine adiutorio dei etiā in paradiso nō erat in potestate: erat autē in prāte male viuere: sed beatitudine nō pmanura: et pena iustissima securura. Lū igif huius futuri casus hūani deus nō esset ignarus: cur cū non sineret inuidi angeli malignitate tēptari: nullo mō qdem qd vinceref incertus: s̄ nihilominus p̄cius qd ab eius semine adiuto sua gratia idē ipse diabolus fuerat sanctorū gl̄ia maior vincendis. Ita factū est vt nec deū aliquid futuroz lateret: nec p̄ciēdo quocūq; peccare cōpelleret: et quid esset inter p̄p̄iā cuiusq; p̄sumptionem et suam tuitionem: angelice et hūane rōnali creature p̄sequēti expientia demonstraret. Quis em̄ audeat credere aut dicere vt ne q̄s āgel⁹ neq; hō caderet in dei prāte nō fuisse: S; hoc eoz prāti maluit nō auferre: atq; ita et q̄ntū mali eoz supbia et q̄ntū boni sua gr̄a valeret ostendere. La. XXVIII.

Egerunt itaq; ciuitates duas amores duo: terrenā: scz amor sui vsq; ad p̄tem p̄tū dei: celestē x̄o amor dei: vsq; ad con-

temptū sui. Deniq; illa in seipsa: hec in dño gloriā. Illa em̄ querit ab hominibus gl̄iam: huic autē deus p̄cientie testis maxima ē gloria. Illa in gl̄ia sua exaltat caput suum: hec dicit deo suo: gloria mea et exaltans caput meuz. Illi in p̄ncipibus eius: vel in eis quas subiugat nationib⁹ dñandi libido dñatur in hac seruiūt inuicē in charitate: et p̄positi consulendo: et subditi ob-

temperando. Illa in suis potētibus diligit virtutem suā: hec dicit deo suo: diligam te dñe virtus mea. Ideoq; in illa sapientes eius s̄m hominē viuētes aut corporis aut animi sui bona aut vtriusq; sectati sunt: aut q̄ potuerūt cognoscere deū: nō vt deū honorauerūt vel gratias egerūt: sed euauerūt in cogitationibus suis: et q̄bscuratū est insipiens cor eoz: dicētes em̄ se esse sapiētes: id ē dñante sibi superbia in sua sapientia sese extollentes stulti facti sunt: et imitauerūt gl̄iam incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hoīs: et voluc̄: et quadrupedū et serpentiu. Ad huiuscemodī em̄ simulacra adoranda vel duces populoz vs̄ sectatores fuerūt: et coluerūt atq; seruiuerunt creature potius q̄ creatori qui est benedictus in secula. In hac autē nulla est hoīs sapiētia nisi pietas qua recte colitur verus de⁹: id ē expectans p̄miū in societate sanctorū: nō solū hoim verū etiam et angeloz: vt sit deus omnia in omnibus amen.

Explicitus est liber decimusquartus.
Incipiunt capitula libri quintidecimi.

- i De duobus ordinibus generatōis hūane in diuersos fines ab initio procurantis.
- ii De filiis carnis et filiis p̄missionis.
- iii De sterilitate sare quā deigr̄a fecit das.
- iiii De terrene ciuitatis concertari (uitone vel pace.
- v De primo terrene ciuitatis auctore fratricida cui⁹ impietati romane vrbis conditor germani cede ruderit.
- vi De languorib⁹ quos ex pena peccati etiam ciues ciuitatis dei in hui⁹ vite p̄grinatione patiunt: et a quib⁹ deo mendente sanantur.
- vii De causa et pertinacia sceleris cayn quē a facinore concepto nec dei sermone uocauit.
- viii Que rō fuerit vt cayn inf̄ principia generis hūani p̄deret ciuitatem.
- ix De longa vita hominum que fuit ante diluuium: et de ampliore humanoz corporum forma.
- x De differentia qua inter hebreos et nostros codices vidēt annoz numeri dissonare.
- xi De annis matufalē cui⁹ etas q̄ttuo: decē annis videt diluuium excedere.
- xii De opinione eoz qui p̄mox tempoz homines tam longeuos q̄ scribitur fuisse non credunt.
- xiii An in dinumeratione annoz hebreoz magis q̄ septuaginta interpretum sit sequenda auctoritas.
- xiiii De pilitate annoz q̄ q̄sdē q̄bus nūc spacijs et in p̄onibus schis p̄currerunt.
- xv An credibile sit p̄mi sc̄li viros vsq; ad eā etatē qua filios generasse referuntur a cōcubitu p̄tinuisse.
- xvi De iure p̄iugioz: q̄ dissil̄ a subsequenti bus matrōis habuerint p̄ma p̄nubia.
- xvii De duob⁹ ex vno genitore p̄creatis partibus atq; principibus.
- xviii Quid signatū sit in abel et serh et enos: qd̄ aparet ad x̄pm et corpus eius: id ē ecclesiam pertinere.
- xix De significatione que in enoch translatione monstrat.
- xx De eo q̄ cayn successio i octaua ab adā generatōe claudif: et in posteris ab eo de patre adā noe decim⁹ inuenif.
- xxi Qua rōne cōmemorato enoch q̄ fuit filius cayn: totū generatōis ei⁹ vsq; ad diluuium sit continuata narratio: cōmemorato autem enos qui fuit filius

Ps. 3.

Ps. 17.

Roma. j.

Roma. j.

Loz. 15.

seth ad conditionis humane principi
um sit rediturum.

xxij De lapsu filioꝝ dei aligenigenarū mulie
rum amore captorū: vñ ꝛ oēs exceptis
octo hoibus diluuiō p̄ire meruerunt.

xxiij An credendū sit angelos substātie spiri
talis amore speciosarū mulierū captos
eorundem inuisse iugia: ex quibꝫ gi
gantes sunt creati.

xxiiii Quō intelligendū sit qꝫ eis qꝫ diluuiō p̄
dendi erant dñs dixerit. Erūt dies eo
rum centū viginti anni.

xxv De ira dei qꝫ in cōmutabilē trāquillitatē
nulla inflāmatōe p̄turbar.

xxvi De arca quā noe iussus est facere in oibꝫ
bus xpm eccliamqꝫ significet.

xxvij De arca atqꝫ diluuiō: nec illis esse p̄sen
tiendū qꝫ solā hystoriā recipiūt sine al
legorica significatōe: nec illis qꝫ solas
figuras defendunt. repudiata hysto
ria veritate.

Incipit liber quintusdecimus.
Capitulum I.

De felicitate paradisi vel de ipso pa
radiso: ꝛ de vita ibi primorū hoim eo
rūqꝫ p̄cō atqꝫ supplicio: multi mul
ta senserūt: multa dixerūt: multa lit

teris mādauerūt. Nos qꝫ fm scripturas sacras
vel qd in eis legimꝫ: vel qd ex eis itelligere po
tuimꝫ: earū congruentes auctoritatē: de his re
bus in superioribꝫ libris diximꝫ. Enunciatꝫ autē
si ista qꝫant mltiplices atqꝫ mltimodas pariūt
disputatōes: qꝫ pluribꝫ inserēde sunt voluminis
qꝫ hoc opꝫ ip̄usqꝫ depol̄cit. Qd nō ita largū ha
bemꝫ: vt in oibꝫ qꝫ possunt req̄rere ociosi ꝛ scrū
pulosi: patiores ad interrogādū: qꝫ capatiores
ad intelligendū: nos opteat imorari. Arbitroz
tñ satis nos iā fecisse magnisꝫ difficilimis qd
nibus de initio vel mūdi vel aie: vel ip̄iꝫ gene
ris hūani: qd in duo genera distribuimꝫ: vnum
eorū qꝫ fm hoim. alterū eorū qꝫ fm deū viuūt. qd
etiā mystice appellamꝫ ciuitates duas: h est du
as societates hoim: quaz est vna qꝫ p̄destinata ē
in eternū regnare cū deo: altera eternū supli
ciū subire cū diabolo. Sed iste finis est earū qꝫ
post loquēdū est. Hunc autē qm̄ de exortu earū
siue in angelꝫ quorū numerꝫ ignorat a nobis: si
ue in duobꝫ p̄mis hoibꝫ satis dictū est: iaz mibi
videt earū aggrediēdꝫ excursus: ex quo illi duo
generare ceperūt donec hoies generare cessa
būt. Hoc em̄ vniuersūz tps siue sc̄lm in qꝫ cedūt
moriētes succedūtqꝫ nascētes: istaz duꝫ ꝛ ciui
tātū de quibꝫ disputamꝫ excursus est. Hatus ē
igitꝫ p̄or cayn ex illis duobꝫ generis humani pa

rentibus: p̄tinis ad hoim ciuitatē. Posterior
abel ad ciuitatē dei. Sicut em̄ i vno hoie qd di
xit ap̄lus experimur: qꝫ nō p̄mū qd spiritale est
sed qd aiale: postea spiritale. vnde vnusquisqꝫ
quoniā ex damnata ppagine exor̄it. primo sic
necesse est ex adam malus atqꝫ carnalis qꝫ si in
christū renascendo p̄fecerit: post bonus ꝛ spiri
talis: sic in vniuerso genere humano cum p̄mū
due iste ceperūt nascendo atqꝫ moriendo. p̄cur
rere ciuitates: prior est natus ciuis huius secu
li: posterior autē isto peregrinus in seculo ꝛ p̄ti
nens ad ciuitatē dei: gratia p̄destinatus: gr̄a
electus: gratia peregrinus deorsum: gratia ci
uis sursum. Nam q̄ntum ad ip̄m attinet ex ea
dem massa or̄it que originaliter est tota dāna
ta: sed tanqꝫ figulus deus. hanc em̄ similitudi
nem nō imprudenter sed prudenter introdu
cit ap̄lus: ex eadem massa fecit aliud vas in ho
norem: aliud in cōtumeliā. Prius autē factū est
vas in p̄tumeliā: post xō alterꝫ in honore: quia
ꝛ in ipso vno sicut iam dixi hoie prius est repro
bū: vnde necesse est incipiamus ꝛ vbi nō est ne
cesse vt remanemus: posteriorꝫ xō p̄bum quo
p̄ficiētes veniamus: ꝛ quo p̄ueniētes mane
amus. Proinde nō qd em̄ omnis homo malus
erit bonus: nemo tamē erit bonus qui nō erat
malus: sed quāto quisqꝫ citius mutat in meliꝫ
hoc in se facit nosari qd apprehendit celerius: ꝛ
posteriore cooperit vocabulū p̄us. Scriptum
est itaqꝫ de cayn qd ꝛdidit ciuitatem. Abel autē
tanqꝫ p̄grinus nō condidit: supna est em̄ san
ctoꝝ ciuitas: qꝫuis hic pariat ciues: in quibus
peregrinatꝫ donec regni eius tēpus adueniat:
cum p̄gregatura est oīs in suis corporibus re
surgentes: quādo eis p̄missum dabitꝫ regnum
vbi cū suo p̄ncipe regē seculorū sine vilo tempo
ris sine regnabunt.

Abra sane quedam ciuitatis huius
ꝛ imago p̄phetica ei significay de pot̄
us qꝫ p̄sentande seruiuit in terris quo
eam tempe demonstrari oportebat: ꝛ dicta est
etiam ipsa ciuitas sancta merito significantis
imaginis nō expresse sicut futura est veritatis.
De hac imagine seruiente: ꝛ de illa quā signifi
cat libera ciuitate: sic ap̄lus ad galathas loqui
tur. Dicite mibi inquit sub lege volentes esse
legē nō audistis. Scriptum est em̄ qꝫ Abraam
duos filios habuit: vnum de ancilla: ꝛ vnū de
libera. Sed ille quidem qui de ancilla fm car
nem natus est: qui autē de libera p̄repromissio
nem: que sunt in allegoria. Hec enim sunt duo
testamēta: vnū quidem a monte sina in serui
tutem generans que est agar. Sina em̄ mons
est in arabia: qui cōiunctus est huic que nunc

Cayn
Abel
Edm

Loz. 15

Roma. 9

Gen. 4

Gal. 4

Omnes debent
esse peregrini
ꝛ q̄nto ex
Abel

Abraha duos
filios habuit
quos duo testamēta
mōta sunt

ap̄lm. I.
De
lici
tare p̄adi
yl ꝛ. In
oc q̄nto
mo libro
capit au
ultimꝫ age
e de p̄gr
duaz cu
trati itaqꝫ
lib. isto
git de p̄o
ressu p̄me
ratis qꝫ est
b adā vñ
s ad dilu
ium.

Gen. 4

est hierlm: seruit eni cū filiis suis. Que aut sur-
sum est hierlm libera est que est mater nostra.
Esa. 54. Scriptū est eni. Letare sterilis que nō parit:
erūpe et exclama que nō parturis: qm̄ multi fi-
lij deferte magis q̄ ei^o que habet vix. Nos aut
frēs fm̄ isaac p̄missionis filij sumus. Sed sicut
tunc q̄ fm̄ carnē natus fuerat p̄sequēbatur eum
q̄ fm̄ sp̄m̄ ita et nunc. Sed qd̄ dicit scriptura:
Gen. 21. Ejce ancillā et filiū eius. Non eni heres erit fi-
lius ancille cū filio libere. Nos aut frēs nō su-
mus ancille filij sed libere: q̄ libertate x̄p̄s nos
liberavit. Hec forma intelligēdi de aplica au-
toritate descendēs locū nobis apit: quē admo-
dū scripturas duorū testamētōrū veteris et no-
ui accipere debeamus. Pars eni quedā terre-
ne ciuitatis imago celestis ciuitatis effecta
ē: nō se significando: s̄ alteram: et ideo fuiens.
Hec eni p̄pter seipsam s̄ p̄pter aliā significā-
dam est instituta: et p̄cedente aliā significatiōe
et ipsa p̄figurans p̄figurata ē. Hāc agar ancil-
la sara eiusq̄ filius imago qd̄ hui^o imaginis fuit
Et qm̄ transire erant vmbre luce veniente:
ideo dicit libera sara q̄ significabat liberā ciui-
tate: cui rursus alio mō significande etiam illa
vmbra fuebat. Lyce ancillā et filiū eius: nō eni
heres erit fili^o ancille cū filio meo isaac. qd̄ ait
ap̄tius cū filio libere. Inuenimus ḡ in terrena
ciuitate duas formas: vnā suā p̄ntiā demonstrā-
tem. alterā celestis ciuitatis significande sua p̄nti-
tia fuiēte. Parit autē ciues terrene ciuitatis
peccato vitata natura. celestis v̄o ciuitatis ci-
ues parit a p̄ctō naturā liberās gra. vñ illa vo-
cant vasa ire: ista vasa misericordie. Significa-
tū est hoc etiā in duobus filiis abrae q̄ vnus d̄
ancilla q̄ dicebat agar fm̄ carnē natus est hys-
mael. alter aut de sara libera fm̄ p̄missionē na-
tus isaac. Uterq̄ qd̄em de semine abrae: s̄ illū
genuit demonstrās p̄suetudo naturā: istū v̄o
dedit p̄missio significans grām. Ibi humanus
v̄sus oñdiē: hic diuinū b̄ficiū cōmēdat. La. III
¶ Ara q̄pe sterilis erat: et desperatiōe p̄-
lis saltē de ancilla sua p̄cupiscens h̄c: qd̄
de ipsa nō se posse cernebat. dedit eā ferandaz
viro: d̄ quo parere voluerat nec potuerat. Ex-
egit itaq̄ etia sic debitū de marito vtens iure
suo in vtero alieno. Natus est hysmael sic na-
scunt hoīes p̄mixtiōe sexus vtriusq̄ v̄sitata le-
ge nature. Iō dictū est fm̄ carnē: nō q̄ ista b̄-
ficia dei nō sint: aut nō illa op̄es d̄s cuius op̄is ex
sapia attingit: sicut scriptū est: a sine vsq̄ ad fi-
nē fortiter: et disponit oīa suauiter: s̄ vbi signifi-
candū fuerat dei donū qd̄ in debitū hoīb^o gra-
tis gratia largiret: sic opo: tuit dari filiū quē ad
modū nature nō debebat excursibus. Hec ag-

est natura iam filios tali cōmixtioni marior se-
mine q̄les esse poterat abrae et sara: illa iā eta-
te etiā mulier accedēte sterilitate q̄ nec tūc pa-
rere potuit: qm̄ nō etas fecūditati s̄ etati fecū-
ditas defuit. Qd̄ ḡ nature sic affecte fruct^o pos-
teritatis nō debebat: significat qd̄ natura ge-
neris hūani p̄ctō vitata. ac p̄ h̄ iure dānata: ni-
hil de felicitate postex merebat. Recte igit si-
gnificat isaac p̄ re: p̄missionē nat^o filios gra: ci-
ues ciuitatis libere: socios pacis eterne: vbi sit si-
amor: p̄pe ac p̄uate qd̄ amō volūtatis: s̄ cōi eo-
dēq̄ imutabili bono gaudēs atq̄ ex mult^o vñi-
cor: faciēs: i. p̄fecte facta cōcoris obedientia cha-
ritatis. Caplm. III
¶ Errona porro ciuitas q̄ sempiterna si-
erit: neq̄ eni cū in extremo supplicio
dānata fuerit iā ciuitas erit: hic habet bonum
suū cuius societate letat: qualis esse de talibus
rebus leticia potest. Et qm̄ non est tale bonū
vt nullas angustias faciat amatoribus suis: iō
ciuitas ista aduersus seip̄z plerūq̄ diuiditū
gādo: bellādo atq̄ pugnādo: et aut imortiferas
aut certe mortales victorias req̄rendo. Nā ex
quacumq̄ sui parte aduersus alteram sui p̄tem
bellando surrexerit: q̄rit esse victric^o gentium
cum sit captiua vinorum. Et si quidem cum vi-
cerit sup̄bius extollitur etiam sic mortifera. Si
v̄o p̄ditōz cogitās casusq̄ cōes magis q̄ accidē-
p̄nt adiuīs angis: q̄ eis q̄ puenerūt scōis rebus
inflat. t̄mō moralis est ista victoria: Hec eni
sp̄diari poterit p̄manendo eis quos potuerit
subiugare vincēdo. Non aut recte dicunt ea bo-
na non esse que p̄cupiscit hec ciuitas: qm̄ est et
ipsa in suo genere hūano melior. Lōcupiscit eni
terrenam quandā pro rebus infimis pacez: ad
eam nanq̄ desiderat peruenire bellando: qm̄
si vicerit et qui resistat non fuerit: pax erit quaz
non habebant partes inuicem aduersantes: et
p̄ his rebus quas simul habere non poterant
infelici egestate certantes. Hanc pacem requi-
runt laboriosa bella: hanc adipiscit que putat
gloriosa victoria. Quādo aut vincunt q̄ causa
iustior pugnabāt: quis dubitet gratulandam
esse victoriā et puenisse optabilem pacē. Hec bo-
na sunt: et sine dubio dei dona sunt. S̄ si negle-
ctis melioribus que ad sup̄nam pertinent ciui-
tatem: vbi erit victoria in eterna et summa pa-
ce secura: bona ista sic p̄cupiscant. vt vel sola eē
credantur. vel his que meliora credunt ampli-
us diligant. necesse est miseria consequatur. et
que inerat augeat. Caplm. V.
¶ Rimus itaq̄ fuit terrene ciuitatis p̄di-
tor: fratricida: nā suū frat̄rē ciuē ciui-
tatis eterne i hac terra pegrinantē: inuidēna

lema. P. 100

Ad que alij in ...

victus occidit. Tñ mirandum non est q̄ tanto post in ea ciuitate p̄dēda q̄ fuerat hui⁹ terrene ciuitatis de q̄ loquimur caput futura t̄ tā mult̄ gētib⁹ regnatura: hui⁹ p̄mo exēplo: t̄ vt greci appellāt archetypo q̄dā sui generis imago respondit. Hāc t̄ illic sic ip̄m facin⁹ q̄dā poeta cōmemorauit illoz. Fraternali p̄mi maduerūt sanguine muri. Sic enī p̄dita est roma: q̄n̄ occisus remū a fr̄e romulo romana testat̄ h̄istoria: nisi q̄ iste terrene ciuitatis ambo ciues erāt: t̄ ambo gl̄iaz de romāe reipublice institutōe q̄rebāt. Sed ambo eā tantā q̄tā si vn⁹ esset habere: nō poterāt. Qui enī volebat dñando gloria: minus vtiq̄ dñare: si ei⁹ p̄tās viuo sorte minueret. Et q̄ torā dñationē haberet vn⁹: ablat⁹ est soci⁹: t̄ scelere creuit in pei⁹: q̄d̄ in n̄ cētia min⁹ eēt in meli⁹. Ibi aut̄ fr̄es cayn t̄ abel nō habebāt ambo int̄ se silem rex terrenaz cupiditatē: nec in h̄ alter alteri inuidit q̄d dñatus ei⁹ fieret angustior: qui alter occidit: si abo dñarent. Abel quippe nō q̄rebat dñationē in ea ciuitate q̄ condebat̄ a fratre: s̄ inuidia illa diabolica q̄ inuidēt bonis mali: nulla alia cā ē nisi q̄ illi boni sunt: illi mali. Nullo enī mō fit minor: accidēte seu p̄manēte p̄orte possessio bonitat̄: imo possessio bonitatis tanto fit latior: q̄nto cōcordior eā indiuidua socioz possidet charitas. Nō habebit deniq̄ istā possessionē q̄ eā noluerit habere cōm: t̄ tāto eam repiet ampliorē: q̄nto ampl⁹ ibi potuerit amare sorte. Illud igit̄ q̄d̄ int̄ remū t̄ romulū exortū est: quēadmodū aduersus seip̄am terrena ciuitas diuidat̄ ostendit: q̄ at̄ inter cayn t̄ abel: int̄ duas ip̄as ciuitates dei t̄ hoīm inimicitias demonstrat̄. Pugnat̄ ḡ inter le mali t̄ mali. Itē pugnant̄ inter se boni t̄ mali. Boni dō t̄ boni si p̄fecti sunt inter se pugnare non p̄t̄. P̄ficiētes aut̄ nondū p̄fecti: ita p̄t̄: vt bonus q̄s ex ea p̄te pugnet̄ p̄tra alterz: qua etiā p̄tra semetip̄m. Et i vno q̄ppe hoīe caro cōcupiscit aduersus sp̄m: t̄ sp̄s aduersus carnē. Cōcupiscētia ḡ spiritalis p̄tra alterius p̄t̄ pugnare carnalē: vel cupiscētia carnal̄ p̄tra alterius sp̄m: sicut inter se pugnat̄ boni t̄ mali: vel certe ip̄e cupiscētie carnales inter se duozū bonoz nōdū vtiq̄ p̄fectoz: sicut int̄ se pugnat̄ mali t̄ mali: donec eoz q̄ curā ad vltimā victoriā sanitas p̄ducat̄. La. VI.

Angustior est quippe iste: i. illa inobediētia: de q̄ in libro q̄rdecimo disseruim⁹ prime inobediētie suppliciu: t̄ id non natura s̄ vitium est. p̄pter quod dicit̄ p̄nitentibus hoīs ex fide in hac peregrinatione viuētib⁹. Inuicem onera vestra portate: t̄ sic adimplebitis legem christi. Item alibi dicit̄. Corripite in qui

eros: solamini pusillanimes: suscipe infirmos patientes estote ad omnes. Videte ne q̄s malū p̄ malo alicui reddat. Itē alio loco. Si p̄cupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis instruite h̄mōi in sp̄u mansuetudinis: intendens teip̄m ne t̄ tu tempteris. Et alibi. Sol nō occidat sup̄ iracūdiam vāstram. Et in enangelio. Si peccauerit in te frater tu⁹ corripe eū inter te t̄ ip̄m solū. Itē de peccatis in quibus multoz cauet̄ offensio: sic apostolus dicit̄. Peccantes corā omnibus argue vt t̄ ceteri timorē habeant. Propter hoc t̄ de venia inuicem danda multa p̄cipiunt: t̄ magna cura p̄pter tenendā pacē: sine qua nemo poterit videri deū ubi ille terror est: q̄n̄ iubet seruus decem milia talentoz reddere debita que illi fuerant relaxata: q̄n̄ debitū denarioz centū conseruo suo nō relaxauit. Qua similitudine p̄posita dñs iesus adiecit atz ait. Sic t̄ vobis facit̄ pater vester celestis si nō dimiseritis vnūq̄sq̄ fratri suo de cordibus vestris. Hoc modo curatur ciues ciuitatis dei in hac terra pegrinātes t̄ paci sup̄ne patrie suspirantes. Spiritus aut̄ sanctus opatur intrinsectus: vt valeat aliquid medicina que adhibet̄ extrinsecus. Alioquin etiam si deus ip̄e vtens creatura sibi subdita in aliqua specie humana sensus alloquat̄ humanos: siue istos corporis: siue illos quos istis simos habemus in somnis: nec interiore gratia mentem regat atq̄ agat: nihil p̄dest hōi omnis p̄dicatio veritatis. Facit̄ aut̄ hoc: deus a vasis misericordie: ire vasa discernens: dispensatiōe qua ipsa nouit multū occulta: sed tamen iusta sp̄s quippe adiuante mirabilibus t̄ latentib⁹ modis: cum peccatū q̄d̄ habitat in mēbris n̄is quod sic peccatū est: vt sic etiā pena peccati si cur apl⁹ p̄cipit. Non regnet peccatum in nostro mortali corpore ad obediendū desiderijs eius: nec ei mēbra nostra velut iniquitatis arma exhibeamus: p̄uertit̄ ad mentē nō sibi ad malā dō regente p̄sentientē t̄ eā regens tranquillus nūc habebit postea sanitatē p̄fectaz: atq̄ imortalitate p̄cepta homo sine vilo peccato in eterna pace regnabit. La. VII.

Ed hoc ip̄m q̄d̄ sicut potuimus exposuimus cū deus locutus esset ad cayn eomō quo p̄mis hoīb⁹ p̄ creaturā subiectam velut eoz socius forma p̄grua loquebat̄: quid est p̄fuit. Nonne p̄ceptū scelus in necando fratre etiam post verbū diuine admonitionis impleuit. Nam cū sacrificia discreuisset amboz in illius respiciens huius despiciens: quod nō dubitandū ē potuisse cognosci signo aliquo attestante visibili: t̄ h̄ id fecisset deus: q̄ mala erāt

Bat. 6.
Ephē. 4.
Abat. 18.
I. Thi. 5.
Heb. 12.
Abat. 18.
Ibidem.
Roma. 6.

Gal. 5.
Gal. 6.
I. Thes. 5.

*Abel bona
Cognata*

Quia via parare

opa eius: fratris vero eius bona: cōtristatus ē
 cayn valde & p̄cidit facies ei. Sic em̄ scriptū ē
 Gen̄. 4. Et dixit dñs ad cayn. Quare tristis factus es:
 & quare p̄cidit facies tua? Rōne si recte offeras: re-
 cte aut̄ non diuidas: statim in forib⁹ pctm̄ ade-
 rit: Peccasti q̄esce: ad te ei p̄uersio ei: & tu do-
 minaberis illi. In hac admonitōe quā de⁹ p̄-
 tulit ad cayn: illud q̄dē q̄d dictū est: nonne si re-
 cte offeras: recte aut̄ nō diuidas: peccasti: q̄ n̄
 elucet cur vel vñ sit dictū: multos sensus pepit
 ei⁹ obscuritas: cū diuisay sc̄pturay q̄sq; tracta-
 tor sc̄dm̄ fidei regulā id conat̄ exponere. Re-
 cte q̄pe offerē sacrificiū cuz offerē deo vero cui
 vni tm̄mō sacrificandū ē. Nō aut̄ recte diuidif
 dū non discernunt̄ recte vel loca vñ tpa: vñ res
 ipe que offerunt̄. vel q̄ offerit: vel cui offerit: vel
 bi q̄bus ad vscendū distribuit̄ q̄d oblatū est:
 vt diuisionē intelligam⁹ hic discretōz: siue cum
 offerē vbi nō optet: aut q̄ nō ibi sed alibi optet:
 siue cū offerē qm̄ non optet: aut q̄d non tūc sed
 als optet. Siue cū id offerē q̄d nullq; & nūq; pe-
 nit̄ debuit: siue cū electiora sibi eiusdē generis
 rex tenet hō q̄ sunt ea q̄ offerit deo: siue cuz ei⁹
 rei q̄ oblata est sit princeps p̄phan⁹ aut quilibet
 quē fas nō est fieri. In quoz aut̄: hoz deo displi-
 cuerit cayn facile nō p̄t inueniri. Sed qm̄ Jo-
 hānes ap̄ls cum de his fratrib⁹ loqueret̄: nō si-
 cuti cayn inq̄t q̄ ex maligno erat & occidit fr̄m
 suū & cui⁹ rei gr̄a occidit eū: q̄ opa illi⁹ maligna
 fuerūt: fr̄s aut̄ ei⁹ iusta: dat̄ intelligi: p̄pterea
 deū non respexisse in nūera ei⁹: q̄ hoc ip̄o ma-
 le diuidebat: dās deo aliqd̄ suū: sibi aut̄ seip̄m.
 Qd̄ oēs faciunt q̄ non dei s̄ suā sectātes volū-
 tatē: i. non recto sed p̄uerso corde viuētes offe-
 rūt deo tm̄ mun⁹ quo putāt eum redimī: vt eo-
 rum nō opitulet̄ sanādis p̄uis cupiditatib⁹ sed
 explēdis. Et hoc est p̄p̄iū terrene ciuitatis de-
 um vel deos colere: q̄bus adiuuātib⁹ regnet in
 victorib⁹ & pace terrena: nō charitate p̄sulēdi:
 sed dñandi cupiditate. Boni q̄pe ad h̄ vtunt̄
 mūdo vt fruant̄ deo: mali aut̄ p̄tra: vt fruātur
 mūdo vti volūt̄ deo: q̄ tm̄ eum vel eē vel res hu-
 manas curare n̄ credūt. Sūt em̄ multo dceri-
 ores q̄ ne hoc q̄dē credūt. Cognito itaq; cayn
 q̄ sup̄ ei⁹ germani sacrificiū nec sup̄ suū respe-
 xerat de⁹: vtiq; fr̄m bonū mutō imitari: non
 elat⁹ debuit emulari. Sed q̄ p̄tristat⁹ est & p̄ci-
 dit vult⁹ eius: hoc pctm̄ maxime arguit de⁹ tri-
 sticiā de alteri⁹ bonitate: & hoc fr̄s. Hoc quip-
 pe arguēdo interrogauit̄ dicens. Quare p̄tristatus
 es: & quare p̄cidit facies tua? Quia em̄ fr̄i inui-
 debat: de⁹ videbat & hoc arguebat. Nā doibus
 quib⁹ absconditū est cor: alteri⁹: esse posset am-
 biguū: & p̄sus icertū: vtz illa tristitia maligni-

tatē suā in qua se deo displicuisse didicerat: an
 fratris doluerit bonitatē: q̄ deo placuit cū in sa-
 crificio ei⁹ asperit. Sed rōnem de⁹ reddēs cur
 ei⁹ oblatōz accipe noluerit: vt sibi ipe pot⁹ me-
 rito q̄ ei i merito frat̄ displiceret: cum eēt inui-
 stus nō recte diuidēdo: h̄ est non recte viuēdo
 & indign⁹ cui⁹ approbaref oblatio q̄ est i iusti-
 or q̄ fr̄m iustu grati occidisset ondit. Nō tñ eēt
 dimittēs sine mandato iusto & bono. Quiesce
 inq̄t ad te em̄ p̄uersio ei⁹: & tu dñaberis illi. Nā
 qd̄ fr̄s? Absit. Lūius igit̄ nisi pcti. Dixerat em̄
 Peccasti: tm̄ deinde addidit. Quiesce ad te ei
 cōuersio ei⁹: & tu dñaberis illi. P̄t̄ quidē ita i
 telligi ad ip̄m hoīem p̄uersionē esse debere pec-
 cati: vt nulli alij q̄ sibi sciat tribuere debet q̄ pec-
 cat. Hece est em̄ salubris p̄nie meidcina & venie
 petitio non incōgrua: vt ibi ait: ad te em̄ p̄uer-
 sio ei⁹: nō subaudiat̄ erit sed sit: p̄cipientis vide
 licet: non p̄dicētis mō. Tunc em̄ dñabit quisq;
 pctō si id sibi nō defendēdo p̄posuerit: s̄ penitē
 do subiecerit. Alioq̄n & illi seruiet dñanti: si pa-
 trocinū adhibuerit accidēt. Sed vt pctm̄ in-
 telligat̄: p̄cupia ipsa carnalis de q̄ dicit apl̄us.
 Caro em̄ p̄cupiscit aduersus sp̄m: cui⁹ carnis
 fructib⁹ & inuidia comemorat̄: qua vtiq; cayn
 stimulabat̄ & accendebat in fr̄s exitiū: bñ sub-
 audif erit: i. ad te em̄ p̄uersio eius erit & tu dñā-
 beris illi. Lum em̄ cōmota fuerit ps̄ ipsa carna-
 lis quā pctm̄ appellat apl̄us vbi dicit. Non ego
 opo: illud: sed q̄d habitat in me pctm̄: quā p̄ez
 animi: etiā phi dicūt esse vitiosam non que mē
 tem debeat trahere sed cui mens debeat ingre-
 re: e. i. q̄ ab illicitis opibus rōne cohibere. Lum
 ḡ cōmota fuerit ad aliqd̄ p̄perā cōmittendū si
 acq̄escat̄ & obtemper̄ dicente ap̄lo. Ne exhibe-
 atis membra vestra arma inq̄rat̄ pctō: ad mē-
 tem domita & victa p̄uertit̄: vt subdita rō domi-
 net̄: hoc p̄cepit de⁹ huic qui facit̄ inuidie iñā-
 mabat̄ in fratre: & quē debebat imitari cupie-
 bat auferre. Quiesce inq̄t: i. man⁹ a seclere p̄-
 ne Non regnet pctm̄ in tuo mortali corpore ad
 obediendū desiderijs eius: nec exhibeas mem-
 bra tua inq̄tatis arma pctō. Ad te em̄ p̄uersio
 eius: dū non adiuuāt̄ relaxando s̄ quiescendo
 frenat̄. Et tu dñaberis illius: vt cuz forinsecus
 non p̄mittit̄ opari: sub potestate mētis regent̄
 & beniuolētis: assuescat̄ etiā intrinsec⁹ nō mo-
 ueri. Dictū est tale aliqd̄ in codē diuino libro: &
 de muliere: qm̄ post pctm̄ deo interrogat̄ atq;
 iudicante dānatiōis sn̄as acceperūt: in serpe-
 te diabolus: & in seip̄is illa & maritus. Lum em̄
 dixisset ei: multiplicās multiplicabo tristitias tu-
 as & gemitū tuū: & in tristitijs paries filios: deī
 de addidit: & ad virū tuū p̄uersio tua: & ipe dñā-

Sanctum de ...

1. Job. 3.

Nomen de ...

Gen. 4.

Gal. 5.

Roma 7.

Roma 6.

Gen. 3.

ramus gentē hydumeoz nō princētē ad plm
israel: quā genuit frater ei^o esau nepos abrae:
et alias gentes natas ex semine ipsius abrae: si
p̄sarā piugē p̄creatas. La. IX.

q̄ **G**labrem nullus prudēs rex existima-
tor: dubitauerit: cayn nō solū aliquā: ve

rūetiā magnā potuisse p̄dere ciuitatē: qm̄ in tā
longum tps̄ p̄tendebat vira mortalū: nisi for-
te infidelū quispiā ex ipsa numerositate anno-
rū nobis ingerat q̄stionez: q̄ vixisse tunc hoies
scriptū est in auctoritatibus n̄ris: et hoc neget
esse credendū. Ita q̄ppe nō credūt etiā magni-
tudines corpoz longe ampliores tūc fuisse q̄
nūc sunt. Unde et nobilissimus eoz poeta vir-

*De magnitudine
corpoz hanc an
demonstrat*

Dic mēo
rans d̄ mai-
gnitudine
lapidis que
turnus ar-
reprū icet
p̄tra encā.
inducit ver-
sus virgilij
li. iij. encā.
vide vsus
in textu q̄z
hec est smā
bis sex lecti
id est duo.
decz hoies
electi habē
res scz cor-
pora qua-
lia nūc p̄du-
cit rēl^o vix
subiēt cer-
uicē portā-
do illum. s.
lapidē.
Dic plinij
m̄tra mirā-
da de natu-
ra rez scri-
psit.
Dic dīc de
homero q̄
q̄stus fu-
it de mino-
ratione cor-
poz huma-
noz fm̄ p̄-
cessum tem-
pōis.

gilius: de ingenti lapide quē in agro limite in-
fixum vir: fortis illoz temporum pugnans et
rapuit et cucurrit et intro: sit et imisit. Uix illū in-
quit lecti bis sex ceruice subirent. Qualia nūc
hoim̄ p̄ducit corpa tellus. Significans maio-
ra tunc corpa p̄ducere solere tellurē. Quāto-
magis igit̄ t̄pibus recentioribus mūdi: ante il-
lud nobile diffamātū q̄ diluuiū? S̄z de corpoz
magnitudine plerūq̄ incredulos nudata p̄ ve-
rustatē sue p̄ vim fluminū variōsq̄ casus sepul-
cra p̄uincūt: vbi apparuerūt vel vñ ceciderunt
incredibilis magnitudis ossa mortuoz. Uidi
ipse nō solus s̄ aliq̄ me cū in vtricensi litore mo-
larē hois dentē tā ingentē: vt si in nostroz den-
tū modulos minutatim p̄faderet: centū nob̄
videret̄ facere potuisse. Sed illū gigantis alti-
cuius fuisse crediderimus. Nam p̄ter q̄derant
oim̄ multo maiora q̄ nostra tunc corpa: gigan-
tes longe ceteris antebant. Sicut alijs dein-
de nostrisq̄ t̄pibus rariq̄dem: s̄ nūq̄ ferme de-
fuerūt q̄ modū alioz plurimū excederet. Plinij
sc̄ds̄ doctissimus hō: q̄nto magis magisq̄
p̄terit seculi excursus: minora corpa naturā fer-
te tessat. Quod etiā homerz cōmemorat sepe
carmine fuisse p̄questū: nō hec velut poetica si-
gimenta deridens: s̄ ita historicā fidem tāq̄ mi-
raculoz naturalū scriptoz assumens. Ulex vt
dixi antiquoz magnitudines corpoz inuenta
plerūq̄ ossa qm̄ diuturna sunt: etiā multo po-
sterioribus seculis p̄dunt. Annoz aut̄ nume-
rositas cuiusq̄ hois qui t̄pibus illis fuit: nullis
nunc talibus documentis venire in expimen-
tū p̄t. Nec tñ ideo fides sacre huius historie de-
roganda est: cuius tanto impudētius narrata
nō credimus: q̄nto impleri certius p̄nunciata
p̄spicimus. Dicit tñ etiā idē plinius esse adhuc
gentē vbi ducentos annos viuūt. Si ergo hūa-
naz vitaz diuturnitates q̄s ex p̄t nō sum^o: hō-
die h̄c credūt̄ i cognita nob̄ loca: cur si habuif-
se credant̄ et t̄pa? An nō est credibile alicui esse

*Longitudo
vite*

q̄d h̄c ē: et incredibile ē aliq̄s fuisse q̄d nūc nō ē:

Vocirca et si inf̄ hebreos et n̄ros La. X.
q̄ codices de ipso nūero annoz nō nulla
videf̄ esse distātia: q̄d ignoro q̄ rōne sit
factū: nō tñ tāta est vt illos hoies tā longeuos
fuisse dissentiant. Nam ipse hō p̄mus adā a hōz
gigneret filij q̄ appellat^o ē seth: ducētos trigē-
ta ānos vixisse rep̄it̄ in codicib^o n̄ris: in hebre-
is aut̄ cētū triginta p̄hibet. Sed postea q̄ euz
genuit septingentos vixisse legit̄ in n̄ris: octin-
gentos v̄o in illis. Atq̄ ita in vtriq̄s vniuersi-
tatis sūma p̄cordat. Ac deinde p̄sequens ge-
neratiōes a hōz gignat̄ q̄ gigni cōmemorat: mi-
nus vixisse apud hebreos p̄ eius inuenit cen-
tū annos: s̄ postea q̄ est genitus idē ipse centū
minus q̄ in hebreis inueniūt̄ in n̄ris. Atq̄ ita
hinc et inde vtriusq̄s vniuersitas p̄sonat. In se-
pta aut̄ generatiōe nūq̄ vtriq̄s codices discre-
pant. In septima v̄o vbi ille q̄ natus est enoch
nō mortuus s̄ q̄ deo placuerit translatus esse
narrat: eadē distātia est q̄ in superiorib^o q̄nos
de centū annis a hōz gigneret eū q̄ sibi cōmēo-
ratus est filij: atq̄ ita in sūma simul p̄sonantia
Uixit em̄ annos a hōz trāsferret̄ fm̄ vtrōsq̄s co-
dices. ccc. lxxv. Octaua generatio habet q̄dez
nōnullā diuersitatē: s̄ minorē ac distātiā ceteris.
Abatufalem quippe quē genuit enoch a hōz
gigneret eū q̄ in ipso ordine sequit̄: fm̄ hebre-
os nō centū minus sed. xx. amplius vixit ānos.
Qui rursus in n̄ris postea q̄ eū genuit rep̄it̄
addit: et in vtriq̄s sibi sūma vniuersi numeri oc-
currit. In sola nona generatiōe id ē in ānis la-
mech filij matufalem. patris aut̄ noe sūma vni-
uersitatis discrepat: sed non plurimū. Uiginti
em̄ et q̄tuor annos plus vixisse in hebreis q̄ in
n̄ris codicibus inuenit. Nam a hōz gigneret fi-
lij q̄ vocatus ē noe: sex minus habet in hebre-
is q̄ in n̄ris: postea v̄o q̄ eū genuerit. xxx. am-
plius in eis dē q̄ in n̄ris. Uñ sex illis detractis
restant. xxiiij. vt dictū est. La. XI.

Et hanc aut̄ discrepantiā hebreoz codi-
cum atq̄ n̄roz exozit̄ illa famosissima q̄-
stio: vbi matufalē. xiiij. annos vixisse post dilu-
uiū cōputat̄: cū sc̄ptura ex oibus q̄ in terra tūc
fuerant solos octo hoies in arca exitū cōmēo-
ret euasisse diluuij: in q̄bus matufalē nō fuit.
Sc̄dm̄ codices em̄ n̄ros matufalē p̄stq̄ gigne-
ret illū quē vocauit lamech: vixit annos centū
sexaginta septē: deinde ipse lamech a hōz ex illo
natus esset noe: vixit annos centū octoginta
octo: qui simul sūt trecenti q̄nquaginta q̄nq̄.
His addunt̄ sexcenti noe: quoto eius anno de-
luuiū factū est: q̄ sunt nōgenti q̄nquaginta q̄nq̄
ex quo matufalē natus est v̄s q̄ ad annū diluuij

Omnes autem anni vite matufale nongenti sexaginta noue computantur: quia cum vixisset annos centum sexaginta septem et genuisset filium qui est appellatus lamach: post eius genitum vixit annos octingentos duos: quod omnes ut diximus nongenti sexaginta noue sunt. Et si detractis nongentis quinquaginta quibus ab ortu matufale usque ad diluuium remanent quattuordecim: quibus vixisse creditur post diluuium propter quod nonnulli et si eum in terra viderunt carere nequam vivere in aquis natura non sinit constare fuisse delectum: cum patre suo qui translatus fuerat aliquantulum fuisse: atque ibi donec diluuium preteriret vixisse arbitrantur: nolentes derogare fidei codicibus quos in auctore celebriori suscepit ecclesia et credentes iudeorum potius quam istos non habere quod verum est. Idem ei admittunt quod magis hic eas potuerit error interpretum quam in ea lingua esse fallum vixi in nostram per grecam scripturam ipsa translata est. Sed inquit non esse credibile: lex interpretum quod vno simul tempore vnoque sensu interpretati sunt errare potuisse: aut vbi nihil eorum intereat voluisse metiri: iudeos vero dum nobis inuident quod lex et prope ad nos iter prestando transferunt: mutasse quedam in codicibus suis ut in nostris minueret auctas: hanc opinionem vel suspicionem accipiat quodque ut putauerit: certum est non vixisse matufale post diluuium: sed eo de anno fuisse defunctum: si verum est quod de numero annorum in hebreis codicibus inuenitur. De illis autem septuaginta interpretum quod mihi videatur: suo loco diligentius inferendum est: cum ad ipsa tempora quam tuus necessitas huius operis postulat commemoranda adiuuante domino venerim. Presenti enim sufficit questionem secundum utrosque codices tam longas habuisse vitas illi cuius homines: ut posset etate vni qui de duobus quos solos terra tunc habuit parentibus primus est natus ad constituendam etiam ciuitatem multiplicari generum humanum. La. XII. Et quod in vno modo audiendi sunt qui putant aliter annos illis temporibus computatos: id est tam breuitatis ut vnus annus non decez illos habuisse credatur. Quapropter inquit cum audierit quisque vel legerit nongentos annos quemque vixisse: debet intelligere nonaginta. Decem quippe illi anni vnus annus est noster et decem nostri centum illi fuerunt. Ac pro hoc ut putant viginti annorum fuit ad quem genuit seth et ipse seth viginti habebat et sex menses qui ex illo natus est enos: quos appellat scriptura ducentos et quatuordecim annos. Quia sicut isti suspicantur quorum exponimus opinionem: vnum annum quales nunc habemus in decem partes illi diuidebant: et eadem partes annos vocabant. Quare partium habet vna quadratum senarium: eo quod deus sex diebus perfecit opera sua: ut in septimo requiesce-

ret. De qua re in libro vnde decio sicut potui disputavi. Series autem sententiarum quod numerus quadratum senarium facit: triginta sex dies sunt: quod multiplicati decies ad trecentos sexaginta pervenit id est ad duo decim menses lunares. Propter quatuordecim dies enim reliquos quibus solaris annus impletur et diei quadrantem propter quem quater ducentum eo anno quo bisextus vocantur vnus dies adducitur: addebant a veteribus postea dies ut occurreret numerus annorum: quos diis romani intercalares vocabant. Proinde etiam enos quem genuit seth decem et nouem agebat annos qui ex illo natus est filius eius cayna: quos annos dicit scriptura centum nonaginta. Et deinceps per omnes generationes in quibus hominum anni commemorantur ante diluuium: nullus fere in nostris codicibus inuenitur qui cum esset centum annorum vel infra vel etiam centum viginti aut non multo amplius genuerit filium: sed qui minima etate genuerunt annorum centum sexaginta: et quod excurrere fuisse referunt: quia nemo inquit decem annorum homo potest gignere filios: qui numerus centum appellabatur anni ab illis hominibus: sed in annis sedecim: est matura pubertas et plene iam idonea precreande: quos centum et sexaginta annos illa tempora nuncupabant. Et autem aliter annum tunc fuisse computatum non sit incredibile adiciunt quod apud plerisque scriptores historie reperitur egyptios habuisse annum quatuor mensium acarianas sex mensium: launios tredecim mensium. Plinius secundus cum commemorasset relatam fuisse in litteris quendam vixisse centum quinquaginta duos annos: alium decem amplius: alios ducentorum annorum habuisse vitam: alios trecentorum: quosdam ad quingentos: alios ad sexcentos: nonnullos ad octingentos etiam pervenisse: hec omnia propter initia temporum accidisse arbitratus est: alii quippe inquit etate determinabant annum et alii hinc inde: alii quadripartitis temporibus sicut arcades in quatuor quorum anni trimenses fuerunt. Adicit etiam alii quod egyptios quorum quos annos quatuordecim mensium fuisse supra diximus: lunaresque sine eorum limitasse annum. Itaque apud eos inquit et singula milia annorum vixisse per dunt. His velut probabilibus argumentis quodam non destruentes fidei sacre huius historie sed astruere nitentes: ne sit incredibile quod tam multos annos vixisse referunt antiqui: persuaserunt sibi nec se suadere imprudenter existimant tam exiguum spatium temporis tunc annum vocatum: ut illi decem sint vnus non: et decem non centum illorum. Hoc autem falsissimum esse documento evidentissimo ostendit. Quod autem faciam: non mihi tacendum videtur: quod credibilior possit esse suspitio. Poteramus certe hanc asseuerationem ex hebreis co-

Nota plene
non deinde
computantur
annos.

nō inueniebat: addebat. hoc autē de viginti an-
nis merito putaremus causa mendositatis ac-
cidere potuisse: nisi eos sic p̄ detraxerat resti-
tuere postea curaret: vt sūme cōueniret inte-
gritas. An forte astutius factū existimandū est
vt illa qua centū āni p̄us solēt adijci: et postea
detrabi occultare? industria: cū et illic vbi necē
nō fuerat nō quidē de centū ānis: verūtū de q̄
tocūq; numero p̄us detracto post reddito tale
quid fieret? S; quolibet istud accipiat: siue cre-
darur ita factū eē: siue non credat: siue postreō
ita siue nō ita sit: recte fieri nullo mō dubitau-
rim; vt cū diuersū aliqd in vtrūq; codicib; inue-
nit: quāqdē ad fidē rex gestar; vtrūq; eē nō pōt
vex ei lingue poti; credat; vñ est in aliā p̄ inter-
pretēs facta trāslatio. Nā in q̄busdā etiā codici-
bus grecis tribus: et vno latino: et vno etiā syro
inter se consentiētib; inuentus ē matufalē sex-
ānis aū diluuiū fuisse defunct;.

La. XIII.

Enclia videam; q̄ nā mō euident; pos-
sit ostēdī: nō tā breues vt illi decē vnus
eēt n̄: s; tāte plūritatis ānos q̄te nunc
habem; q̄s vtrūq; circuit; p̄ficat solis in illo; ho-
minū vita plūxillima cōputatos. Sexcētesimo
nēpe āno vite noe: sc̄ptū ē factū eē diluuiū. Lur-
gibi legit;: Et aqua diluuij facta ē sup; frā sexcē-
tesimo āno vite noe: sc̄di mēsis: septima et vice-
sima die mensis: si ann; ille minim; q̄les decē fa-
ciūt vnū n̄m triginta sex dies habebat; Tātū
lus q̄pe ann; si antiq; more h̄ nomē accepit: aut
nō h; menses: aut mensis ei; ē triduu;: vt h̄eat
duodecim menses. Quō igr; hic dictū est: sexcē-
tesimo āno sc̄di mensis septia et vicesima die mē-
sis: nisi q; tales q̄les nūc sūt etiā tūc erant men-
ses; Nā q̄ pacto ali; vicesimo et septio die secū-
di mensis diceret; ceptū eē diluuiū. Deinde po-
stea in fine diluuij ita legit;: Et sedit arca in mē-
se septio septia et vicesima die mensis sup; mon-
tes ararach. Aqua at; minuebat; vsq; ad vnde-
cimū mensem in vndecio aut mense prima di-
es mensis apparuerunt capita montiū. Si igr;
tales menses erāt: tales p̄fecto et āni erāt q̄les
nūc habem;. Absentes q̄pe illi triduanū vigin-
ti et septē dies habere nō poterāt. Aut si p̄s tri-
cessima tridui tūc appellabant; dies vt oīm p̄por-
tiones minuant;: q̄ nec toto q̄triduo n̄o factuz ē
illd; tā grāde diluuiū qd memorat; factū. xl. die-
bus et xl. noctib;. Quis hāc absurditatē et vani-
tatē ferat;: Proinde remoueat; hic error; q̄ cōie-
ctura falsa ita vult astruere scripturaz; n̄faz; fi-
dem vt alibi destruat;. Pro: sus tant; etiā tunc
dies fuit quātus et nūc est: quē viginti et q̄tuor
hore diurno curriculo nocturnoq; determināt
Tātus mensis quātus et nūc est: quē luna cepra

et finita p̄clusit. Tātus annus quātus et nūc ē
quē duodeci mēses lūares addit; p̄p̄ cursū so-
larē quāq; dieb; et q̄drante p̄sumant;. Tāt; āni
sexcētesimi vite noe sc̄ds erat mēsis: eiusq; mē-
sis vicesim; et septim; dies q̄n cepit eē diluuiū: i
quo dies q̄draginta p̄tinuate ingentes pluue
memorant;: q̄ dies nō binas ac paulo āpli; ho-
ras habebāt;: s; vicens et q̄ternas die nocruq;
trāfactas. Ac p̄ hā magnos ānos vixerunt illi
antiq; vsq; amplius nō gentos: quātos postea vi-
xit abraā centū septuaginta quāq; et post eū fili;
ei; isaac centū octoginta: et fili; ei; iacob p̄pe eē
tū quinquaginta: et quātos inf; posita aliq̄nta eta-
te moyses cētū viginti: et quātos etiā nūc viuūt
hoies septuaginta vel octoginta vñ nō mlto am-
plius de quib; etiā dictū est. Et ampli; eorū la-
bo; et dolor; Illa vō nūero; varietas q̄ inf; codi-
ces hebreos inuenit;: et n̄os: neq; de hac anti-
quoz; longeuitate dissentit;: et si qd; h; ita diuer-
suz; vt vex eē vtrūq; nō possit; rex gestar; fides
ab ea lingua repetēda est: ex q̄ interpretatū ē qd;
habem;. Que facultas cū volentib; vbiq; gen-
tiū p̄sto sit: nō tñ vacat q̄ septuaginta interpre-
tes in plurimis q̄ diuersa dicere vident;: ex he-
breis codicib; emendare ausus ē nemo. Nō eī
ē illa diuersitas putata mēdositas: nec ego vllō
mō putandū existimo. S; vbi nō est scriptoris
error; aliqd; eos diuino spū vbi sensus eēt cōsen-
taneus vitati et p̄dicans veritatē nō; interpretan-
tiū more: s; p̄phetantiū libertate alit; dicē volu-
isse credendū ē. Vñ merito nō solū hebreis: ve-
rū etiā ip̄is cū adhibet testimonia de sc̄ptur; vtrū-
q; applica iuenit; auctas. S; hinc me oportuniore
loco si de; adiuuerit; p̄missi diligēt; locutuz; nūc
qd; instat expediat;. Nō eī ambigendū ē ab hoie
q̄ ex p̄mo hoie nat; ē p̄m; q̄n tādiu viuēbāt po-
tuisse p̄stitui ciuitatē sane terrenā: nō illā q̄ dici-
tur ciuitas dei: de qua vt scriberem; labore tā-
tū hui; operis in man; sumpsim;. **La. XV.**
Icet; q̄ aliq;: Ita ne credendū ē hoiem
filios incessanter generatuz;: nec habē-
tem; p̄positū p̄tinētie centū et ampli;: vt
fm; hebreos nō multo min;: id ē octogita. lxx.
lx. ānos a cōcūbendi ope vacauisse: aut si nō va-
caret; nihil; plis gignē potuisse: Hec q̄stio duo-
bus mōis soluit;. Aut em; tāto serior; fuit; p̄por-
tione pubertas: quāto vite toti; maior; annositas
aut qd; mag; vido eē credibile: nō hic p̄mogeni-
ti filij cōmemorati sūt;: s; q̄s successiōis ordo pos-
cebat; vt pueniret; ad noe: a q̄ rursus ad abraā
videm; eē puentū: ac deinde vsq; ad certū ar-
ticulū ip̄is: quātū oportebat signari etiā; gene-
rationib; cōmemoratis cursū glōsissime ciuita-
tis in h̄ mūdo pegrinantis et supnā p̄iaz; req̄rē
E 3

Gen. 25.

Gen. 35.

Deu. 34.

Ps. 89.

ch. 7.

ch. 8.

Libet

tis. Quod n. negari nō pōt: prior oim cayn ex
 cōiunctione maris et femine nat^o est. Neq; em̄
 Scii. 4. illo nato dixisset adam qđ dixisse legit. Ad sui
 hoiem p deū: nisi illis duob^o ipse fuisset hō nascē
 Ibidem. do additus p̄mus. Hūc secut^o abel quez maior
 frater occidit p̄figuratione quadā pegrinant^o
 ciuitatis dei q̄ esset ab ipiis et quodāmodo ter
 riginis: id est terrenā originē diligentib^o: et ter
 rene ciuitatis terrena felicitate gaudentib^o: p
 secutiones in q̄s passura p̄mus ostendit. Sz qđ
 ānoꝝ erat adā cū eos genuit nō apparet. Exin
 de digerunt generatiōes alie de cayn: alie de
 illo que genuit adā in ei^o successione que frater
 occidit: et appellauit nomen illi^o seth: dicens vt
 Ibidem. sc̄ptū est. Suscitauit em̄ mihi deus semen aliud
 pro abel que occidit cayn. Lū itaq; iste due se
 ries gñationū: vna de seth alfa d cayn: has du
 as de quib^o agim^o distinctis ordinib^o insinuent
 ciuitates: vna celestē in terris pegrinantē: alte
 ram terrenā frenis tāq; sola sit gaudijs inherē
 tem vel inbiantē: null^o de p̄genie cayn cū dinu
 merata sit m̄ierato adam vsq; ad octauā gñā
 tionē: quot annoꝝ fuisset expressus ē qñ genuit
 eū qui cōmēoratur post eū. Noluit em̄ spūs dei
 in terrene ciuitatis generationib^o tpa notare
 ante diluuiū: s̄ in celestis maluit tāq; cēt me
 moria digniores. Porro aut seth qñ nat^o ē nō
 quidē taciti sūt āni p̄ris ei^o s̄ is genuerat alios:
 et vtz solos cayn et abel: affirmare qđ audeat?
 Non em̄ q: soli noiati sūt ppter ordines gene
 rationū qđ cōmemorare oportebat: ideo cōse
 quens videri debet solos fuisse tūc generatos
 ex adam. Lū em̄ silentio cooptis oim noib^o ce
 teroꝝ legat eū genuisse filios et filias: quota fu
 erit ista ples ei^o qđ p̄sumat asserere: si culpā te
 meritatis curat. Potuit q̄ppe adā diuinit^o ad
 monitus dicere postea qđ seth nat^o est: suscita
 uit em̄ mihi deus semen aliud p abel: qñ talis
 erat futurus q̄ impletet illius sanctitatē: nō q
 ipse p̄o: post eū t̄pis ordie nasceret. Deinde qđ
 sc̄ptū ē. Eligit aut seth qñq; et ducentos ānos
 Scii. 5. vel fm̄ hebreos qñq; et centū annos et genuit
 enos: qđ possit nisi incōsiderat^o asserere hūc
 ei^o p̄mogenitū fuisse: vt admirātes merito req̄
 ramus: quō p tot ānos imunis fuerit a p̄nubio
 sine vllō pposito p̄tinentie: vel nō genuerit cō
 iugat^o qñ qđc etiā de ip̄o legit et genuit filios et
 filias: et fuerūt oēs dies seth duodecī et nōgēti
 āni et mortu^o ē. Atq; ita deiceps q̄z āni cōmēo
 rant: nec filios filiasq; genuisse reticēt. Ac p̄ h
 si apparet oino: vtz qñ noiati genit^o: ipse fuerit p̄
 mogenit^o: imo vō qñ credibile nō ē p̄res illos
 etate tā lōga aut ipubes fuisse: aut p̄iugib^o cas
 ruisse v̄f̄f̄b^o: nec illos eoꝝ filios p̄mos eis na

tos fuisse credibile ē. Sz cū sacre sc̄ptor: historie
 ad ortū vitāq; noe cui^o tpe diluuiū factū ē p suc
 cessiones generationū notat: t̄pib^o itenderet
 puenire eas vtiq; cōmēorauit: nō q̄ p̄mis suis
 pentib^o fuerit: s̄ q̄ in p̄pagatiōis ordie venerit
 Exēpli gr̄a: qđ id fiat apti^o aliqd̄ interponā: vñ
 null^o ambigat fieri potuisse qđ dico. Eūsgelista
 mathe^o gñationē dñice carnis p̄seriē gentū vo
 lens cōmendare mēorie: ordines a p̄re abraaz
 atq; ad dauid p̄mit^o vt pueniret intēdēs: abraaz
 inq̄t genuit isaac: cur si dixit bysmael que p̄mi
 tus genuit: Isaac at̄ inq̄t genuit iacob. Cur nō
 dixit esau: qđ ei^o p̄mogenit^o fuit: Quia: s̄ p̄ illos
 ad dauid puenire nō posset. Deinde sequit^o. Iac
 cob aut̄ genuit iudā et s̄res ei^o. Hūqd̄ iudas p̄i
 mogenit^o fuit: Judas inq̄t genuit phares et za
 ra. Nec istoꝝ geminoꝝ aliq; fuit p̄mogenit^o au
 de: s̄ an illos iā tres genuerat. Los itaq; tenu
 it in ordie gñationū: p̄ qđ ad dauid atq; inde q̄
 intēderat pueniret. Ex qđ itelligit^o: veteres q̄
 boies an diluuiū nō p̄mogētos: s̄ eos fuisse cō
 mēoratos: p̄ qđ succedentiū ordie gñationū ad
 noe p̄iar chā duceret: ne serie pubertat^o illoꝝ
 obscura et si necaria qđ nos fanget. La. XVI
 Um̄ igit gen^o hūanū: post p̄mā copulaz
 c viri facti ex puluē: et p̄iug^o ei^o ex viri late
 mariū seminarūq; p̄iugē op^o d̄fer vt gignen
 do multiplicaret: nec cēt vlli boies nisi qđ ex il
 lis duob^o nati fuissent: viri sorozes suas p̄iuges
 acceperūt. Qđ p̄fecto q̄nto ē antiq̄s cōpellē
 te necitate tāto postea factū ē dānabili religio
 ne p̄hibente. Habita ē em̄ rō rectissima carita
 tis: vt boies qđ cēt vtilis atq; hōesta p̄cordia:
 diuersaz necessitudinū viculis necterent: nec
 vñ^o in vna multas h̄fer: s̄ singule spargerent i
 singulos: ac sic ad sociale vitā diligent^o colligā
 dā: plurie pluriōs obtinerēt. Par q̄ppe et socer
 duaz sūt necessitudinū noia vt Galū q̄sq; h̄cat
 p̄fēz: aliū socerū: nūerosius se caritas porrigit
 Ultrūq; aut̄ vñ^o adā cēt cogebat: et filijs et filia
 bus suis qñ s̄res sorozesq; cōnubio iungebant.
 Sic et eua vxor ei^o vtiq; sexui filioꝝ fuit et socer
 et mar. Que si due femie fuissent: mater alfa et
 socrus altera: copiosi^o se socialis dilectio colli
 garet. Ipa deniq; iā soroz qđ cēt vxor fiebat: du
 as tenebat vna necessitudies: quib^o p̄ singulas
 distributis vt alfa cēt soroz: alfa vxor hōim nū
 mero socialis p̄pinq̄tas augeret. Sz hoc vñ^o si
 eret tūc nō erat: qñ nisi s̄res et sorozes ex ill du
 obus p̄mis nulli boies erāt. Fieri q̄debut qñ
 potuit: vt existēte copia vñ ducerent vxores q̄
 nō erāt iā sorozes. Et non solum illud vt fieret
 nulla necessitas cēt: verū etiā si fieret nefas cēt
 Nā si nepotes primoꝝ hominū qui iā consobis

*No qđ vniq; adm̄ p̄mā p̄mā
 p̄iugē gñatē nūc vñ oim illud*

nas poterāt accipere pueros sororibus matrimo-
nio iungerent: nō iā due s̄ tres in hoīe vno ne-
cessitudines fierent: q̄ ppter caritatē nūeroso
re p̄pinq̄uitate neccendā: disseminare p̄ singu-
los singule debuerit. Et est em̄ vn̄ hō filijs suis
fratri sc̄z sororibz cōiugibus et pater et socer et
auūculus: ita et vxor eius: eisdem p̄iugibz filijs
et mater et amica: et socrus. Idemq̄ inter se
filij eoz nō solū eissent fratres atq̄ cōiuges: ve-
rū etiā cōsobrini: q̄ et fratru filij. Omnes at̄ iste
neccitudines q̄ vni homi tres hoīes neccē-
bant nouē connecterent: si eēt in singulis sin-
gule: vt vnus hō h̄et alterā sororē: alterā vx-
orē: alterā cōsobrinā: alterā p̄sem: et alterā auū-
culū: alterā socerē: alterā m̄rem: alterā amicā: al-
terā socrē: atq̄ ita se nō in paucitate coartatuz
flati atq̄ nūerosi p̄pinq̄tatibz crebr̄ vinculi
socialia diffunderet. Ad hūano genere crescē-
te et multiplicato: etiā inter impios deoz mul-
toz falsosq̄ cultores sic obseruari cernimus:
vt etiā si pueris legibus p̄mittantur fraternā
cōiugia: melior: tamen cōsuetudo ip̄a malit ex-
horere licentiā. Et cū sorores accipe in matri-
moniū p̄mis humani generis ip̄ibus oīno licu-
erit: sic aduerset: quasi nūq̄ licere potuerit ad
hūanū em̄ sensuz: vel alliciendū vel offendē-
dum: mos valet plurimū. Qui cū in hac causa
moderationē in concupiscentie coerceat: euz
designari atq̄ corūpi merito esse nefariū iudi-
catur. Si n̄ iniquū est auiditate possidēdi trā-
gredi limitez agroz: q̄nto est iniquius libidine
cōcubendi subuertere limitē morum. Experti
aut̄ sumus in cōnubijs sobrinaz etiā nostris
ip̄ibus ppter gradū p̄pinq̄uitatis fratno gra-
dū p̄imū q̄ raro per mores fiebat: qd fieri p̄
leges licebat: quia id nec diuina p̄hibuit: nec nō
dum p̄hibuerat lex hūana. Clerū factū etiā
licitū ppter vicinitatem horrebatur illiciti: et
qd fiebat cū consobrina: pene cū sorore fieri vi-
debatur: q̄ et ip̄i inter se ppter tam p̄pinq̄uam
cōsanguinitatē fratres vocant̄: et pene germā-
sūt. Sūt aut̄ antiq̄s p̄tibz religiose cure: ne ip̄a
p̄pinq̄uitas se paulatim p̄paginū ordinibz diri-
mens longius abiret et p̄pinq̄uitas esse desi-
steret: eam nondūz longe positam rursus ma-
trimoniū vinculo colligare: et quodāmodo re-
uocare fugientem. Unde iam pleno homibus
orbe terrarū: nō quidē sorores ex patre vel ma-
tre: vel ex ambobz suis parentibus natas: s̄ tñ
amabant de suo genere ducere vxores. Clerū
tamen quis dubitet honestius hoc tpe etiā con-
sobrinarum prohibita esse coniugia: non soluz
fm̄ ea que disputauimus propter multiplican-
das affinitates ne habeat duas neccitudines.

una persona cū due possint eas habere et nume-
rus propinquitat̄ augeri: sed etiā quia nescio
quomodo inest humane verēcundie quiddāz
naturale atq̄ laudabile: vt cui debet causa pro-
pinq̄uitatis verēcundū honorē ab ea cōtineat
q̄uis generatricē tamen libidinez de qua eru-
bescere videmus et ip̄am pudicitia cōiugalem.
Copulatio igit̄ maris et femine q̄stū attinet ad
genus mortaliū quoddā seminariū est ciuita-
tis: sed terrena ciuitas generatione tantūmō:
celestis aut̄ etiā regeneratione opus habet: vt
noxam generationis euadat. Utrum autē ali-
quod fuerit: v̄l si fuit quale fuerit corpale atq̄
visibile regenerationis signū ante diluuiū: sic
abrae circumcisio postea est impata: sacra hy-
storia tacet. Sacrificasse tamen deo etiāz illos
antiquissimos homines non tacet: qd et in duo-
bus p̄mis fratribus claruit: et noe post diluuiū
cū de arca fuisset egressus hostias deo legis i-
molasse. De qua re in p̄cedentibus libris tā di-
ximus non ob aliud demones arrogantes sibi
diuinitatē deoz se credi cupientes sibi expe-
tere sacrificiū: et gaudere huiusmodi honoribz
nisi quia verū sacrificiū vero deo debere sciūt.

Capitulum XVII.

Utergo esset adā vtriusq̄ generis pa-
ter: id est et cuius series ad terrenā et cui-
us series ad celestē p̄inet ciuitatē: occi-
so abel atq̄ in eius interfecōe cōmēdato mi-
rabili sacramēto: facti sunt duo p̄ces singuloz
genēz cayn et seth: in quozū filijsq̄s cōmēozari
optebat: duarū istarū ciuitatū in genere mor-
taliū euidentius indicia clare ceperunt. Layn
q̄ppe genuit enoch: in cuius nomie condidit ci-
uitatē: sc̄z nō pegrinantē in hoc mūdo: sed i ei-
tali pace ac felicitate quiescentē. Layn aut̄ in-
terpretatur possessio: vnde dicitur est quando
natus est: siue a patre: siue a matre eius. Acqui-
siui hominē per deū. Enoch vero interpretat̄ de-
dicatio: hic em̄ dedicat̄ frena ciuitas vbi cōdit̄
quoniam hic habet eum quē intendit et appetit
finem. Porro ille seth resurrectio interpretat̄
et enos filius eius interpretat̄ hō: nō sicut adam.
Et ip̄m em̄ nomen interpretat̄ homo: s̄ cōmune
p̄hibetur esse in illa lingua: id ē hebreā mascu-
lo et femine. Nam sic de illo scriptum est. Adā
sculuz et feminam fecit eos: et benedixit illos:
et cognominauit nomen eorum adam. Unde
nō ambigitur sic appellatam fuisse feminā eūā
proprio nomine: vt tñ adam qd̄ interpretat̄ hō
nomen esset amboz. Enos aut̄ sic interpretatur
homo vt hoc nō posse feminā nuncupari per-
ti lingue illius asseuerent: tanq̄ filius resurre-
ctionis: vbi non nubent: neq̄ vxores ducunt.

Gen. 17.

Gene. 8.

*Sacrificium
noe ad deum*

Gene. 4.

Ibidem.

Gen. 9.

Non enim erit ibi generatio: cum illuc perduxerit regeneratio. Quare et hoc non incassum notandum arbitror: quod in his generationibus quae propagantur ex illo quod est appellatum seth: cum genuisse filios filiosque dicat: nulla ibi genita nominatim femina expressa est. In his autem quae propagantur ex cayn: in ipso sine quibus procreantur nouissima femina genita nominatim. Sic enim legitur. **Abatusael genuit lamech: et suscipit sibi lamech duas uxores: nomen unum ada: et nomen secunde sella: et peperit ada iabel.** Hic erat pater habitantium in tabernaculis pecorariorum. Et nomen fratris eius iubal: hic fuit qui ostendit psalterium et citharam. Sella autem peperit et ipse tubalcaym et erat erarius et malleator eramentorum et ferri. Soror autem tubalcaym noema: huculque porrecte sunt omnes generationes cayn: quae sunt omnes ab adae octo annuerato ipso adae: septem scilicet usque ad lamech quod duarum maritus uxorum fuit: et octava est generatio in filiis eius in quibus commemoratur et femina. Ubi eleganter significatum est terrenam civitatem usque in sui finem carnales habituras generationes: quae marium feminarumque coniunctione pueniunt. Ubi et ipse quod propter eas nusquam reperitur ante diluuium: nominibus propriis exprimitur: uxores illi hominis quod nominatur hic nouissimum pater. Sic autem cayn quod interpretatur possessio: terrenae conditor civitatis: et filius eius in cuius nomine condita est enoch quod interpretatur dedicatio: indicat istam civitatem et initium et finem huius terrenae: ubi nihil speratur a plerisque quae in hoc seculo cerni poterit: ita seth quod interpretatur resurrectio cum sit generationum seorsum commemoratarum pater: quid de filio eius sacra historia dicat intueendum est. **La. XVIII**
Et seth inquit natus est filius: et nomen eius enos. Hic speravit in uocare nomen domini dei. Repe clamat et testatio veritatis. In spe igitur vivit homo filius resurrectionis: in spe vivit quod diu peregrinatur hic civitas dei quae gignitur ex fide resurrectionis christi. Ex duobus namque illis hominibus abel quod interpretatur lucus: et eius fratre seth quod interpretatur resurrectio: mors christi et vita eius ex mortuis figuratur. Ex qua fide gignitur hic civitas dei: id est homo quod speravit invocare nomen domini dei. Spe enim salvi facti sumus ait apostolus spes autem quod non est spes. Quod enim videtur quod speratur: si autem quod non videtur speramus: per patientiam expectamus. Ita quod vacare habet existimet ab altitudine sacramenti: Ita quod enim abel non speravit invocare nomen domini dei: cuius sacrificium scriptura tam acceptum deo fuisse commemorat: Ita quod ipse seth non speravit invocare nomen domini dei: de quo dictum est. Suscitavit enim mihi deus semen aliud per abel. **Gene. 4**
Lurque huic propter quod tribuitur quod pioz omnium intelligitur esse commune: nisi quod optebat in eo quod de patre generationum in meliore parte: hoc est suppone civitas

tis separatae primae commemoratur exortus: figurari hominem: id est hominum societatem: quae non secundum vires terrene felicitatis: sed secundum deum vivit in spe felicitatis eterne. Nec dictum est: hic speravit in domino deum: aut hic invocavit nomen domini dei: sed hic speravit inquit invocare nomen domini dei. Quid sibi hoc vult speravit invocare: nisi quod propheta est exorturus populum qui secundum electionem gratiae invocaret nomen domini dei: hoc est quod per alium prophetam dictum est: apostolus de hoc populo intelligit ad dei gratiam pertinere. Et erit omnis qui cum invocaverit nomen domini saluus erit. Hoc enim ipsum quod dicitur. Et nominavit nomen eius enos quod interpretatur homo: ac deinde addit: hic speravit invocare nomen domini dei: satis ostendit quod non in seipso spem ponere debeat homo. **Abaledictus** enim omnis sicut alibi legitur: qui spem suam ponit in homine: ac per hoc in se ut sit civis alterius civitatis: quod non solum secundum filium cayn dedicatur: hoc tempore hoc est mortalitatis saeculi labente transcursum: sed in illa immortalitate britudinis sempiternae. **La. XIX**
Am et ista propago cuius est pater seth: in ea generatione huius dedicationis nomen quod septimum est ex adae annuerato adae: septimum enim ab illo natus est enoch quod interpretatur dedicatio: ipse est ille translatus quod placuit deo: et insigni numero in ordine generationum: quod sabbatum secretum est: septimum scilicet ab adae. Ab ipso autem patre istarum generationum quod discernuntur a propagatione cayn: id est a seth sextus est: quoto die factus est homo: et suscipit deus omnia opera sua. Sed huius enoch translato nomen dedicationis est figurata dilatio. Quae quidem facta est in christo capite nostro: quod sic resurrexit ut non mori videretur: sed etiam ipse translatus est. Restat autem alia dedicatio uniuersae domus cuius ipse christus est fundamentum: quae differet in finem: quae erit omnium resurrectio non moriturorum amplius. Siue autem domus dei dicatur: siue templum dei: siue civitas dei: id ipsum denec abhorret a latini eloquii consuetudine. Ita et a virgilius impiosissimam civitatem domuz appellat affaraci: romanos volens intelligi quod de affaraco troianos originem ducunt: et domum enee eosdem ipsos: quod conduce troiani cum italia venissent ab eis condita est roma. Imitatur namque est poeta ille sacras litteras in quibus dicitur domus iacob: tam ingens plus hebreorum. **La. XX
Et cetera aliquid. Si hoc intendebat scriptor huius historiae in commemorandis generationibus ex adam per filium eius seth vi per illas proveniret ad noc: sub quo factum est diluuium: maquo rursus cecit exeret ordo nasciturum quo proveniret ad abraam: a quo matheus euangelista incipit generationes quibus ad christum peruenit eternum regem civitatis dei: et dicitur de ar inge**

*Gene. 4
Abel
Seth
Enos*

*Roma. 8
Spes*

*Rom. 10
Jobel. 2
Hier. 17
Gene. 5
Tingit
luna impo
sissimam
tate scilicet no
mazappel
lar domus
affaraci. I
li. j. ena. ve
plena per
sup. li. v. e.
en. ybi ca q
hic scribitur
tur iac. pa
gene.*

neratioib⁹ ex cayn: et quo eas pducere volebat
 Rūdef: vsq; ad diluuiū quo totū gen⁹ illud ter
 rene ciuitas: absumptū ē: f̄ reparatū ex filijs noe
 Neq; em̄ deesse poterit h̄ terrena ciuitas socie
 tasq; hoim̄ fm̄ hoim̄ viuētū vinq; ad hui⁹ se
 culi finē. De quo dñs ait. Filij hui⁹ seculi gene
 rant et generant. Liuitatē vero dei pegrināre
 in hoc seculo regeneratio perducit ad alterum
 seculū: cui filij nec generant nec generant. Hic
 ḡ generari et generare ciuitati vtriq; cōe ē: q̄
 uis dei ciuitas habeat etiā hic mltā ciuiū milia
 q̄ ab ope generandi se abstinēt: f̄ habet etiā il
 la ciues nōnullos isti similes ex imitatione q̄dā
 licet errantes. Ad eā nāq; p̄tinent etiā q̄ deuiā
 res ab hui⁹ fide diuersas hereses condiderunt
 Scōm̄ hoiez q̄pe viuūt et nō fm̄ dei. Et indo
 rū gymnosophiste q̄ nudi pbibent philosopha
 ri in solitudinib⁹ indie ciues ei⁹ sūt: et a generā
 do se cohibent. Nō em̄ est h̄ bonū: nisi cū sit fm̄
 fidē sūmi boni q̄ de⁹ est. hoc tñ nemo fecisse aū
 diluuiū repit: qñ q̄dez etiā ipse enoch septimus
 ad adā q̄ translāt⁹ referē eē nō mortu⁹: genuit
 filios et filias ante q̄ trāsferret: in quib⁹ fuit ma
 tusalē: p̄ quē generationū memorandaz ordo
 transcurrit. Et ut ḡ tāta paucitas successiōnū cō
 memorat in ḡnatiōib⁹ ex cayn: si eas vsq; ad
 diluuiū pducere optebat: nec erat diuturna etas
 pueniens pubertatē q̄ centū vel ampl⁹ annos
 vacaret a fetib⁹. Nā si nō intendebat auctor li
 brū huius aliq̄ ad quem necessario pduceret
 seriem generationū sicut in illis q̄ veniūt de se
 mine seth intendebāt puenire ad noe a q̄ rurs⁹
 ordo necessari⁹ sequerē: quid opus erat p̄ter
 mittere p̄mogenitos filios vt pueniretur ad la
 mech in cui⁹ filiis finit illa contextio octaua ḡna
 tione scz ex adā: septima ex cayn: quasi esset in
 de aliquid deinceps cōnectenduz vñ pueniret
 vel ad israeliticū populū in quo celesti ciuitati
 etiā terrena hierusalē figurā p̄pheticā p̄buit:
 vel ad xpm̄ fm̄ carnē q̄ est sup̄ om̄ia deus bene
 dict⁹ in secula: sup̄ ne hierusalē fabricator atq;
 regeneratoz: cū iōta p̄genies cayn diluuiū sit
 deleta: vñ videri p̄t in eodē ordine ḡnatiōnū
 p̄mogenitos fuisse cōmemoratos. Et ut ḡ tā pau
 ci sunt: Nō em̄ vsq; ad diluuiū tot esse potuerit:
 nō vacātib⁹ vsq; ad cētenariā pubertatē p̄tib⁹
 ab officio generandi si nō erat tunc p̄portione
 longeuitatis illius etiā sera pubertas. Et em̄
 p̄eque triginta annoz fuerint cū filios genera
 re ceperūt: octies triceni qm̄ octo sūt genera
 tiōes cū adā et cū eis q̄s genuit lamech ducenti
 et q̄draginta sūt āni. Num itaq; toto deinde tē
 pore vsq; ad diluuiū nō ḡnauerūt: Quia tandē
 cā q̄ hec sc̄psit: ḡnatiōes cōmemorare noluit q̄

sequunt⁹. Nā ex adā vsq; ad diluuiū cōputant⁹
 anni fm̄ codices n̄ fos duo milia ducēti sexagis
 ta duo: fm̄ hebreos aut mille sexcenti q̄nqua
 ginta sex. Et ḡ istū numex minorē credam⁹ eē
 veriorē: de mille sexcentis quinquaginta sex an
 nis: ducēti q̄draginta detrahant: nūquid cre
 dibile ē p̄ mille q̄dringētos et q̄d excurrit ānos
 q̄ restant vsq; ad diluuiū: p̄genie cayn a ḡnati
 onib⁹ vacare potuisse: S̄z q̄ ex hoc mouet me
 minerit cū quererem quomodo credendū sit
 antiq̄s illos hoies p̄ tā multos annos a ḡgnē
 dis filiis cessare potuisse: duobus modis istam
 solutā eē questionē: aut de sera pubertate pro
 portione tā longe vite: aut de filiis qui comme
 morantur in generationibus q̄ non fuerint p̄
 mogeniti: sed hi propter quos ad eum quez in
 tendebat auctor libri poterat puenire: sicut ad
 noe in generationibus seth. Proinde in gene
 rationibus cayn si non occurrit qui deberet in
 tendi ad quem pretermisiss primogenitiis per
 eos qui cōmemorati sunt pueniri oportebat
 sera pubertas intelligenda restabit: vt aliq̄
 do post centū annos puberes habilesq; ad ḡ
 gnendū facti fuerint: vt ordo generationū p̄
 primogenitos curreret et vsq; ad diluuiū ad nu
 merū annoz tāte q̄ntitatis occurreret. Quis
 fieri possit: vt propter aliq̄a secretiorē cām
 que me latet vsq; ad lamech et eius filios gene
 rationū perueniente contextu cōmendaretur
 hec ciuitas quam dicimus esse terrenā: ac dein
 de cessaret scriptoz libri cōmemorare ceteras:
 que vsq; ad diluuiū esse potuerūt. Potest et il
 la esse causa cur non ordo generationū per p̄
 mogenitos duceret vt necesse nō sit in illis ho
 minibus tam seram credere pubertatem: q̄ scz
 eadē ciuitas quā cayn in nomine enoch filij sui
 cōdidit longe lateq; regnare potuerit et reges
 habere non simul plures: sed suis etati⁹ suis
 gulos quos genuissent sibi successuros q̄cūq;
 regnassent. Horum regū primus eē potuit ipse
 cayn: sc̄bus filius eius enoch: in cuius nomine
 vbi regnaretur condita est ciuitas: terti⁹ irad
 quē genuit enoch: quartus manibel quem ge
 nuit irad: quintus matusael quem genuit ma
 nibel: sextus lamech quē genuit matusael: qui
 est septimus ab adam per cayn. Non autē erat
 consequens: vt primogeniti in regnum regnā
 tibus succederent patribus: sed quos regnan
 di meritum propter virtutem terrene vtilē ci
 uitatū: vel fors aliqua reperiret: vel ille potissi
 mum succederet patri hereditario quodam iu
 re regnandi quem pre ceteris filiis dilexisset.
 Potuit autem viuente adhuc lamech atq; re
 gnāte fieri diluuiū: vt ipsum cū alijs omnibus

*Anni ab adam
 vsq; ad diluuiū*

Gen. 4

Pringent

100-20

1011-9

Libor

hominibus exceptis qui in arca fuerunt que p
deret inueniret. Neq; em mirandū est: si varia
quātitate numerositas: annoꝝ interposita per
tā longā etatem ab adam vsq; ad diluuiū non
equalis numeri generatiōes habuit vtraq; p
genies: s; p cayn septē: p seth aut decē: septim^o
est em: vt iā dixi: ab adam vsq; lamech: decim^o
noe: et ideo nō vnus filius lamech: sicut in cete
ris supius: s; plures cōmemorati sunt: q; incer
tum fuerat quis ei fuisset mortuo successurus:
si regnandi temp^o inter ipm et diluuiū remāsis
set. Sed q̄ quo mō se habeat siue p primogeni
tos siue p reges ex cayn generatiōnū ordo de
currens illud mihi nullo pacto p̄tereundū si
lento videf: q; cū lamech septim^o ab adam fu
isset inuentus: tot eius annumerati sūt filij: do
nec vndenarius numerus impleret: quo signifi
cat peccatum. Addunt em tres filij: et vna filia
Uxorēs aut aliud p̄sit significare: non hoc qd
nūc cōmendādū videf. Nūc em de generatio
nibus loqmur: ille vero vnde sint genite taci
tū est. Qm̄ ḡ lex denario numero p̄dicat: vñ ē
memorabilis ille decalogus: p̄fecto numerus
vndenari^o: qm̄ trāsgredit̄ denariū transgressi
one legis: ac p hoc peccatū significat. Hinc est
q; in tabernaculo testimonij qd erat in itinere
populi dei: velut templū ambulatoꝝ: vñ deci
veia cilicina fieri p̄cepta sūt. In cilicio quippe
recoꝛdacio ē peccatoꝝ: p̄pter hedos ad sinistꝝ
futuros: q; confitentes in cilicio prosternimur
tanq; dicentes q; in psalmo scriptū est. Peccā
meū ante me est semp. Progenies ergo ex adā
p cayn sceleratuz vndenario nūero simit̄: quo
peccatū significat: et ipse numer^o a femina clau
ditur a quo sexu initū factū est peccati: per qd
omnes morimur. Lōm̄ illū est aut vt et voluptas
carnis que spiritui resisteret: sequeret̄. Nam et
ipā filia lamech noema voluptas iter p̄rat. per
seth aut ab adā vsq; ad noe denari^o insinuat le
gitimus numer^o. Cui hoc tres adijciunt filij:
vnde vno lapsu duo benedicunt a patre: vt re
moro reprobo et p̄bans filijs ad numer^o addit̄
etiā duodenarius numerus intinet: qui et in
patriarcharū et in apostolorum nūcro insignis
est: propter septenarij ptes: alterā per alteraz
multiplicatas. Nam ter quaterni vs; quater ter
ni ipm faciūt. His ita se habentibus video con
siderandū et cōmemorandū ista vtraq; proge
nies que distinctis generatiōibus duas insi
nuat ciuitates: vnam terrigenarum: alterā re
generatoꝝ: um: quomodo postea sic cōmixta su
erit atq; confusa: vt vniuersum gen^o humanū
exceptis octo hoibus perire mereret diluuiō.
Capitulum XXI.

Rimo aut̄ intuendū est q; uñ ad medū
p cum ex cayn generatiōes enumera
rent: cōmemorato ante ceteros poste
ros eius illo in cuius noie cōditae est ciuitas: id
est enoch: contexti sunt ceteri vsq; ad illū sinez
de quo locut^o sum: donec illud genus atq; illa
vniuersa p̄pago diluuiō deleret: cū vero filius
seth vnus cōmemoratus fuisset enos: nondū
vsq; ad diluuiū additis ceteri: articulos quidā
interponit et dicitur. Hic liber natiuitatis ho
minū: qua die fecit deus adam: ad imaginē dei
fecit illū: masculū et feminā fecit eos: et benedi
xit illos: et cognominauit nomen eoz adā: qua
die fecit illos. Quod mihi videf ad hoc uter
positū: vt hinc rursus inciperet ab ipō adam di
numeratio tpm quaz voluit facere qui be scri
psit in ciuitate terrena: tanq; eam deus sic cō
memoraret vt nō cōputaret. Sed quare hinc
redit ad istā recapitulatiōē postea q; cōmēo
ratus est filius seth homo qui sperauit in uoca
re nomen dñi dei: nisi q; sic oportebat istas du
as p̄ponere ciuitates: vna p homicidam vsq;
ad homicidam: nā et lamech duabus vxoribus
suis sese perpetrasse homicidiū confitē: alterā
p eū qui sperauit in uocare nomē dñi dei? Hoc
est quippe in hoc mundo pegrinantis ciuitatis
dei totū atq; summū in hac mortalitate nego
ciū quod per vnū hominē quem sane occasi re
surrectio genuit: cōmendandū fuit. Homo q̄
pe ille vnus totius supne ciuitatis est vnitas:
nondū quidē cōpleta: sed p̄missa ista p̄betica
p̄figuratiōē cōplenda. Filius ergo cayn hoc
est filij possessionis: cui nisi terrene ciuitas ha
beat nomen in ciuitate terrena que in ei^o noie
cōdita est: De his est em: de quibus cantatur i
psalmo. Inuocabunt nomia eoz in terris ipo
rum: p̄p qd sequit̄ eos qd in alio psalmo scrip
tū ē. Dñe in ciuitate tua imaginē eoz ad nihilum
rediges. Fili^o aut̄ seth: H est filij resurrectionis
speret in uocare nomē dñi dei. Eā quippe socie
tate hoim p̄figuratur q̄ dicit. Ego aut̄ sicut oliua
fructifera in domo dei speraui in misericordia
dei. Glanā aut̄ glāe famosi fra noie nō requi
rat. Bt̄is ei vir cui ē nomē dñi spes ei^o: et nō re
sperit in vanitates et in sanas falsas: p̄posit̄ itaq;
duab^o ciuitatib^o vna i re hui^o scilicet: alia i spe diti
q; ex cōi q̄ apta ē in adā ianua mortalitatis egres
sis vt pcurrat et discurrat ad discretos p̄pos et
debitos fines: incipit diuicratio tpm in q; et alie
ghatiōes adijciūt facta recapitulatiōē ex adā ex
cui^o origie dānata: veluti massa vna merite dā
natiōi tradita: fecit deus alia in cōtumeliam
vasa ire: alia in honore vasa misericordie: illis
reddēs qd debet̄ in pena: istis donās quod nō

*Vndenarius nūq
p̄fecto denarij
p̄pago q̄e nūq
cayn p̄p̄
fuit honorē
seth denarij p̄p̄*

Ps. 50

Ecc. 25

Inodenarij

Gen. 5

Gen. 4

Ps. 48

Ps. 72

Ps. 9

Ps. 37

Rom. 9

debetur in gratia: vt ex ipsa etiā comparatōe
valorū ire superna ciuitas discat que peregrin
natur in terris: nō sūdere libertate arbitrij sui s̄
speret inuocare nomen dñi dei: qm̄ volūtas in
natura q̄ facta est bona a bono deo: s̄ mutabil
ab imutabili: ex nihilo ab eo qui ē: et a bono pōt
declinare vt faciat malū: qd̄ sit libero arbitrio:
et a malo vt faciat bonum: quod non sit sine di
uino adiutorio.

Capitulum XXII

De itaq; libero volūtatē arbitrio gñā
tione hūana p̄grediente atq; crescen
te: facta est p̄mixtio et iniquitate p̄cipa
ta quedā vtriusq; p̄fusio ciuitatis. qd̄ maluz a
feru femineo cām rursus inuenit: nō quidē il
lō mō quo ab initio. Nō em̄ cuiusq; etiā tūc fal
lacia seducte ille femine p̄ualerunt peccatum
viris: s̄ ab initio q̄ p̄auis morib⁹ fuerāt in ter
rena ciuitate: id ē i terrigenaz societate: ama
te sūt a filiis dei: ciuib⁹ sc̄z peregrinant̄ in hoc
seculo alteri⁹ ciuitat̄: p̄p̄ pulchritudinē corpo
rum: qd̄ bonū dei quidē donū ē: s̄ p̄p̄ea id lar
gū etiā malis: ne magnū bonū videat bonis.
Deserto itaq; magno bono et bonoz p̄prio la
p̄sus est fact⁹ ad bonū minimū: nō bonis p̄p̄iū
s̄ bonis malisq; cōe: ac sic filij dei: filiaz hoīm a
more sūt capti: atq; vt eum p̄iugib⁹ fruerent̄ in
amō: ē societas frigene defluerūt: deserta pi
etate quā in sancta societate seruabāt. Sic em̄
corpis pulchritudo a deo quidē factum: s̄ tpale
carnale infimū bonū male amat̄ postposito do
c̄rno: in eterno sempiterno bono quēadmodū
iusticia deserta et aurū amat̄ ab auar̄: nllō pec
cato auri s̄ hoīs ira se h̄z oīs creatura. Lū ei bo
na sit: et bene pōt amari et male: bene sc̄z ordie
custodito: male autē ordine p̄turbaro. Qd̄ in
laude quidā creator breuif versibus dixit: hec
tua sūt: bona sūt: q; tu bon⁹ ista creasti. Nil no
strū est in eis: nisi q; peccam⁹ amantes. Ordie
neglecto pro te: qd̄ condif abs te. Creator aut̄
si veraciter amet: hoc est si ip̄e nō aliō p̄ illo qd̄
nō est ip̄e amet: male amari nō pōt. Nā et amor
ip̄e ordinate amandus est q̄ bñ amat qd̄ aman
dū ē: vt bene sit in nobis virtus q̄ viuif bñ. Cū
m̄: videt: q; diffinitio breuis et vera virtut̄: or
do est amoris: p̄pter qd̄ in sancto cātico cātico
rum cātat sponsa xp̄i: ciuitas dei. Ordinate in
me caritate: huius igit caritatis: hoc ē dilectio
nis et amoris ordine p̄turbaro: deus filij dei ne
glexerūt: et filias hoīm dilexerūt. Quibus duo
bus nobis satis ciuitas vtraz discernit. Neq;
em̄ et illinō erāt filij hoīm p̄ naturā: s̄ aliud no
men habere ceperant p̄ grām. Nā et in eadem
sc̄ptura vbi dicti sūt dilexisse filias hoīm filij di
i dē dicti sūt etiā angeli dei. Cū illos m̄tri pu
tāt nō hoīes fuisse s̄ āgelos. La. XXIII.

Tam questionē nos transeunter cōmēo
rataz in tertio huius op̄is libro reliquimus
insolutā. Utz possint angeli cū spūs sint
corpali ter coire cū feminis Scriptū ē em̄ Qui
facit angelos suos spūs: id est eos q̄ natura spi
ritus sūt facit esse angelos suos inuigendo eis
officiū nūciandi. Qui em̄ grece d̄r angelos: qd̄
nomen latina declinatione angelus p̄hibet:
latina lingua nūcius interpretat̄. Sed vtrū eoz
corpa cōsequenter adiūxerit dicendo Et mini
stros suos ignē ardētē: an q; caritate tāq; igne
spirituali feruere debeāt ministri eius: ambigū
est: apparuisse tñ homib⁹ angelos in talib⁹ cor
poribus q; non solum videri verum etiā tangi
possent: eadem verissima scriptura testat̄. Et
qm̄ creberrima fama est multiq; se exp̄os: vel
ab eis q; exp̄ti essent: de quozū fide dubitan
dum nō est audisse confirmant: siluanos et fau
nos: quos vulgo incubos vocāt i probos sepe
extrisse mulieribus: et eaz appetisse ac pegisse
p̄cubiti: et quosdā demones quos dussos galli
nūcupāt hanc assidue imundiciā et temptare et
efficere: plures talesq; assuerāt: vt hoc nega
re impudētie videat̄. Nō hinc aliqd̄ audeo te
mere diffinire: vtrum aliqui spiritus elemento
aereo corporati sunt: nam hoc elementū etiā
cū agitur flabello sensu corporis tactuq; sen
tit: possint etiā hāc pati libidinē: vt quomodo
p̄nt sentientibus semis misceant̄. Dei tñ ange
los sanctos nllō mō illo tpe sic labi potuisse cre
viderim: nec de his dixisse apostolū petruz. Si
em̄ de⁹ angelis peccātib⁹ nō pepcit: s̄ carcerib⁹
caligis inferi retrudēs tradidit in iudicio pu
niēdos reseruari: s̄ poti⁹ de illis q; p̄mū aposta
tates a deo cū diabolo p̄ncipe suo ceciderūt: q;
p̄mū hoīem p̄ iudiā serpentina fraude decepit
Angelos aut̄ fuisse etiā dei hoīes nūcupatos:
eadē sc̄ptura sancta locupletissima testat̄. Nā
et de iōāne sc̄ptū ē. Ecce mitto angelū meū aū
faciē tuā q; p̄parabit viā tuā. Et malachias pro
pheta p̄p̄ua quadā: id ē sibi p̄p̄ie ipta grā di
ctus ē āgel⁹. Clez h̄ mouet q̄sdā q; ex illis q; dicti
sūt angeli dei: et mulierib⁹ q; amauerūt: nō
quasi hoīes gñis n̄r̄: s̄ gigātes legim⁹ eē natos
q̄sido corpa hoīm modū n̄m lōge excedētia qd̄
etiā sup̄ cōmēoz aui: nō etiā n̄r̄ is t̄p̄ib⁹ nata sint.
Honne ante paucos annos cum romane vt
bis quod a gothis factum est: appropinquaret
excidium: Rome fuit femina cum suo patre et
sua matre: que corpore quodammodo gigan
teo longe ceteris premineret. Ad quam vs
sendā mirabilis fiebat vsq; q; p̄cursus. Et h̄
erat maxie admiratiōi q; ambo p̄ntes ei⁹ nec
salē tā longi hoīes erant q; longissimos vidē
consueim⁹. Potuerunt ergo gigātes nasci et

*Van. in fe. 6. cap. 2.
10. 11. possunt*

P̄s 103.

Ibidem.

2. Pe. 2.

Mat. 11

Mat. 3.

111. 2.

dirisse: cū circa finē q̄ng: n̄toꝝ annoꝝ eēt noe
 id eēt q̄dringentos octoginta vite annos age
 ret quos moꝛe suo scriptura q̄ngentos vocat:
 noie totius maximā p̄m̄plē r̄ūq̄ significans:
 sexcētesimo quippe anno vite noe: sc̄do mēse
 factū ē diluuiū: ac sic centū viginti anni p̄dī
 cū sūt futuri vite hominū p̄turoꝝ q̄bus trans
 actis diluuiū dolerent. Nec frustra credī sic fa
 ctum esse diluuiū: iā nō inuentis in terra q̄ non
 erant digni tali moꝛe defungi: q̄ impios vindi
 carum ē: nō q̄ hic q̄c̄q̄ bonis q̄iq̄ moꝛitur: ta
 le genus moꝛtis faciat aliq̄d q̄ eis possit obeē
 poꝛt moꝛtē. Verū n̄ null̄ eorū a diluuiū moꝛ
 tuus est q̄s de semine seth p̄pagatos sc̄a sc̄ptu
 ra cōmemorat. Sic aut̄ diuinit̄ diluuij causa
 ne. 6. narra. Videns inq̄t d̄ns deus q̄ multiplicare
 sunt malicie hoīm sup̄ terrā: q̄ vnusq̄sq̄ cogi
 tat in corde suo diligens sup̄ maligna oēs dies
 cogitauit q̄ fecit hoīem sup̄ terrā: recogitauit
 et dixit de. Delebo hoīem quē feci a facie ter
 re ab hoīe vsq̄ ad pec̄: et a rep̄tib̄ vsq̄ ad vo
 latilia celi: q̄ irat̄ sum qm̄ feci eos. La. XXV.
 Ra dei nō p̄urbatio animi eī ē: s̄ iu
 diciū q̄ irrogat̄ pena pct̄o. Logitatio
 vero eī: et recogitatio mutādarū rex
 ē inmutabilis rō. Rec̄q̄ em̄ sic hoīem ita deū cu
 iusq̄ facti sui penitet: cuī est de oib̄ oīno reb̄
 tam fixa s̄ntia q̄ certa p̄scientia. S̄z si nō vtatur
 sc̄ptura talib̄ verbis: nō se q̄dāmō familiaris
 insinuabit oīm generi hoīm q̄b̄ vult eē p̄suluz
 vt et terre at sup̄biētes: et exaltet negligētes: et
 exerceat q̄rētes: et alar̄ intelligētes. Q̄d nō fa
 ceret si nō se p̄us inclinaret: et q̄dāmō descēde
 ret: adiacētes. Q̄d aut̄ etiā interitū oīm aialū
 terrenoz̄ volatiliūq̄ denūciat: magnitudinez
 future cladis effat̄: nō aiantib̄ rōnis exptibus
 tanq̄ et ip̄a peccauerint minat̄ exitum.
 Am vero q̄ noe ho
 mini iusto: et sicut de illo sc̄ptura veri
 dica loq̄t̄ in sua ḡn̄atiōe p̄fecto: nō vti
 q̄ sicut p̄ficiendi sunt ciues ciuitatis dei in illa
 imortalitate q̄ equabunt̄ angelis dei: s̄ sic esse
 p̄t̄ in hac pegrinatione p̄fecti: impat̄ deus vt
 arcā faciat in qua cū suis. i. vxore: filijs et nuri
 bus et cū aialib̄ q̄ ad illū ex dei p̄cepto in arcā
 ingressa sunt liberare: a diluuij vastitate: p̄cul
 dubio figura est pegrinātis in h̄ secl̄o ciuitatis
 dei h̄ eccl̄ie q̄ sit salua p̄lignū in quo pependit
 mediator dei et hoīm: h̄o x̄ps iesus. Itā et mēsu
 re ip̄e lōgitudinis altitudinis latitudinisq̄ eī
 significant corp̄ h̄ūanū: in cuī veritate ad ho
 mines p̄nūciat̄ ē ventur̄ et venit. h̄ūani q̄pe
 co: pis longitudo a vertice vsq̄ ad vestigia sexi
 ea n̄m̄ habet q̄ latitudo q̄ est ab vno latere ad

alterū latūs: et decies t̄m̄ q̄ altitudo: cuī altitu
 dinis mēsurā ē in latere a dorso vsq̄ ad ventrē
 velut si iacentē hoīem metaris supinū seu pro
 num: sexies t̄m̄ lonḡ ē a capite vsq̄ ad pedes:
 q̄ lat̄ a dextra in sinistra: vel a sinistra in dextrā
 et decies q̄ alt̄ a terra. Q̄n̄ facta ē arca trecent
 toꝝ in longitudine cubitoꝝ: et q̄n̄q̄inta in la
 titudine: et triginta in altitudine. Et q̄d ostium
 in latere accepit. p̄fecto illud est vuln̄ q̄n̄ latus
 crucifixi lancea p̄foratū ē: h̄ac q̄pe ad illū ven
 entes ingrediunt̄: q̄ inde sacra manarunt q̄b̄
 credētes mirant̄. Et q̄d de lignis q̄drat̄ fieri
 iubet: vndiq̄ stabiliē vitā sc̄oz̄ significat. Qua
 cūq̄ em̄ verter̄ q̄dratū stabit̄. Et cetera q̄ in eius
 dem arce p̄structiōe dicunt̄: ecclesiasticarum si
 gna sunt rerū. S̄z eā nūc p̄seq̄ longū ē: et h̄ iam
 fecim̄ in ope: q̄ aduersus faultū manicheum
 sc̄psim̄: negatē in libris hebreoz̄ aliq̄d de x̄po
 eē p̄phatū. Et fieri q̄dē p̄t̄ vt et nob̄ q̄sp̄ia et ali
 us alio exponat̄ hec ap̄t̄: dū t̄m̄ ea q̄ dicunt̄ ad
 h̄ac de q̄ loq̄mur dei ciuitatē in hoc seculo ma
 ligno tanq̄ in diluuiū pegrinātē oīa referant̄:
 si ab eius sensu q̄ ista cōscripsit nō vult lōge ab
 errare q̄ exponit. Exēpli ḡra: velut si quispiam
 q̄d hic scriptū est: Arce inferiora bicamerata et
 tricamerata facies ea: nō q̄ ego in illo ope dixi
 velit intelligi: q̄ ex oīn̄b̄ gentib̄ eccl̄ia cōgre
 gatur: bicameratā dictā p̄pter duo genera ho
 minū circūcisionē sc̄z et p̄putiū: q̄s ap̄tus et alio
 mō dic̄ iudeos et grecos. Tricameratā v̄o eo q̄
 om̄es gentes de tribus filijs noe post diluuiū
 repare sūt: s̄ aliud dicat̄ aliq̄d q̄d a fidei regula
 nō sit alienū. Itā q̄m̄ nō solum in inferioribus
 mansiones habere arcam voluit: verum etiā in
 superioribus: et hec dixit bicamerata: et in su
 perioribus superiorum: et hec appellauit trica
 merata: vt ab imo sursum vsus tertia p̄urgeret
 habitatio: p̄t̄ hec intelligi et illa tria q̄ cōmen
 dat ap̄s: fides: spes: charitas: p̄t̄ etiā m̄lto cō
 uenientius tres ille vbertates euāgelice: trice
 na: sexagena: cētēna: vt in infimo habiter̄ p̄di
 cina cōiugalīs: supra vidualīs: atq̄ hac sup̄ior
 viginalīs: et si q̄d melī p̄m̄ fidē ciuitatis huius
 intelligi et dici p̄t̄. Hoc etiā de ceteris q̄ hic ex
 ponēda sunt dixerim: q̄ et si nō vno differuntur
 modo: ad vnā t̄m̄ catholice fidei p̄cordiā reuocā
 da sunt.
 La. XXVII.
 Q̄n̄ t̄m̄ q̄sq̄ putare debet: aut frustra
 h̄ eē p̄sc̄pta: aut t̄m̄mō rex gestarū ve
 ritatē: sine vllis allegoricis significati
 onibus hic esse q̄rēdā: aut ecōtrario h̄ oīno ge
 sta nō esse: s̄ solas esse verborū figuras: aut q̄c̄
 q̄d illud ē: nequa q̄ ad p̄phiam eccl̄ie pertine
 re. Quis em̄ nisi mēte p̄uersus inaniter scri
 5

De Atropian

Roma 3

Loz 13

idem

Lbi 2

Libor

Gene. 7

Magnitudo
arce noi

pros esse cōtendat libros p annoꝝ milia tanta religione: et tam ordinate successione obfuan-
 tia custoditos: aut solas res gestas illic intruen-
 das: vbi certe vt alia omittā: si nūerositas aiali-
 um cogebat arce tantā fieri magnitudinē imū-
 da bina: et munda septena intronitri aialta: qd
 cogebat cū equali numero possent vtraq; fua-
 ri: Aut v. ro de^o q ppter repandū genus fuan-
 da pcepit: eo modo illa quo instituerat restitue-
 re nō valebat: Qui vero nō esse gesta: s; solas
 rez significandarū figuras esse ptendūt: p̄mūz
 opinant tā magnū fieri nō potuisse diluuiū: vt
 altissimos montes q̄ndecim cubitis aqua crescē-
 do trāscēderet: ppter olympi verticē monti: su-
 pra quā phibent nubes nō posse p̄scendere: q̄
 tam sublimis q̄ celū sit vt nō ibi sit aer iste cras-
 sior: vbi venti nebule imbrezq; gignunt: nec at-
 tendunt oim elementorū crassissimā terrā ibi
 esse potuisse: An forte negant eē terrā verticez
 montis: Sur igit vscz ad illa celi spacia terris
 exaltari licuisset: et aqs exaltari nō licuisse cōtē-
 dunt: cū isti mensores et pensores elementorū
 aquas terris phibeant supiores atq; leuiores:
 Quid itaq; rōnis afferūt: q̄re terra grauior et
 inferior locum celi trāq̄llioris inuaserit p volu-
 mina tot aruozum: et aqua leuior ac supior per-
 missa nō sit h̄ facere: saltē ad tēpus exiguū: Di-
 cunt etiā nō potuisse capere arce illi^o q̄tatem
 aialiuꝝ genera tā multa in vtroq; sexu: bina de
 imūdis: septena de mūdis: Qui mihi vidētur
 nō cōputare nisi trecenta cubita longitudinis
 et latitudinis q̄nq̄ginta: triginta altitudis: nec
 cogitare aliū tm̄ esse in superiorib^o: itemq; ali-
 ud tm̄ in superiorib^o superiorū: ac p h̄ ter ducta
 illa cubita fieri nōgēta p longū: centū q̄nqua-
 ginta p latū: nonaginta p altum: Si aut cogite-
 mus qd origenes nō inelgāter astruxit: moy-
 sen scz hoīem dei eruditū: sicut scriptū est omi
 sapiētā egyptiorū q̄ geometricā dilexerūt: ge-
 ometrica cubita significare potuisse: vbi vnum
 q̄tū sex nra valere assueuerant: qd non videat
 q̄tū rerū cape potuit illa magnitudo: Hā illud
 qd disputāt tante magnitudinis arcā nō potu-
 isse cōpingi ineptissime calūnianē: cū sciāt im-
 menses vrbes fuisse cōstructas: nec attendunt
 centū annos qd^o arca illa est fabricata: nisi for-
 te lapis lapidi adherere pōt sola calce coniun-
 ctus: vt murus p tot milia circūagat: et lignū li-
 gno p sustudines epiros clauos glutē bitumis
 nō pōt adherere vt fabricaret arca: nō curuis
 sed rectis lineis longe lateq; porrecta: quā nul-
 lus in mare mittat conat^o hoīm: s; leuet vnda
 cum venerit naturali ordine pondex: magisq;
 diuina puidētia q̄ humana prudentia natan-

tem gubernet: ne incurrat vbiq; naufragiū.
 Quod aut scrupulosissime queri solet de minu-
 tissimis bestiolis: non solū quales sunt mures et
 stelliones: verū etiam quales locuste scarabei:
 musce deniq; et pulices: vtz nō amplioris nūe-
 ri in arca illa fuerint: q̄ q̄ est definit^o: cū h̄ impa-
 ret deus: p̄us admonendi sūt q̄s hec mouēt: sic
 accipiendū eē qd dictū ē. Que reptant sup frā
 vt necesse nō fuerit conseruari in arca q̄ p̄it in
 aquis viuere: nō solū mersa sicut pisces: verū
 etiā supnatantia: sic multe alites. Deinde cuz
 dō: Abasculus et femina erūt: p̄fecto intelligit
 ad reparandū gen^o dici: ac p hoc nec illa neces-
 se fuerat ibi esse q̄ p̄it sine cōcubitu d̄ quibusq;
 rebus vel rez corruptionib^o nasci vel si fuerūt
 sicut in domib^o esse cōsueuerūt sine vllō nūero
 definito esse potuisse: aut si mysteriū sacratissi-
 mū qd agebat: et tante rei figura etiā in verita-
 te facti aliter nō posset impleri: nisi vt omia ibi
 certo illo nūero essent que viuere in aquis na-
 tura phibente nō possent: nō fuit ista cura illi^o
 hoīs: vllorū hominū: sed diuina. Hō em̄ ea noc-
 capra intronittebat: s; venientia et intrantia p
 mittebat. Ad h̄ em̄ valet qd dictū ē. Intrabunt
 ad te: nō scz hoīs actu: s; dei nutu: ita sane vt nō
 illic fuisse credenda sint: q̄ sexu carēt. Prescri-
 ptū est em̄ atq; definitū: mascul^o et femia erunt.
 Alia sūt q̄pe q̄ d̄ q̄busq; rebus sine p̄cubitu ita
 nascunt vt postea cōcūbāt et generēt sic musce
 alia dō in q̄bus nihil sit maris et femine sic apes
 Ea porro q̄ sich h̄it sexū vt nō h̄eant fetū sic mu-
 li et mule: mirū si ibi fuerūt: ac nō poti^o parētes
 eoz ibi fuisse suffecerit: eq̄nū videlicet atq; as-
 ninū gen^o: et si aliq̄ alia sūt q̄ cōmixtione diuer-
 si generis gen^o aliq̄d gignūt. S; et si h̄ ad myste-
 riū ptinebat: ibi erāt. Habet ei et h̄ gen^o mascu-
 lū et feminā. Solet etiā mouere nōnullos gene-
 ra escarū q̄ illic habere poterāt aialia q̄ nō nisi
 carne vesci putant vtz p̄ter nūerū ibi fuerit si-
 ne trāsgressione mandati q̄ alioꝝ alēdoꝝ necē-
 tas illic coegisset includi: an vō qd poti^o est cre-
 dendū p̄ter carnes aliqua alimenta esse potue-
 rūt: q̄ oib^o p̄uenirēt. Nouim^o em̄ q̄ multa ania-
 lia q̄bus caro cib^o ē frugib^o pomisq; vescant et
 maxime fico atq; castaneis. Quid q̄ mirū si vir
 ille sapiens et iust^o etiā diuinitus admonit^o: qd
 cuiq; cōgrueret sine carnibus aptā cuiq; gene-
 ri alimonia p̄parauit et recondidit. Quid ē aut
 quo vesci nō cogeret fames: aut qd nō suaue-
 ac salubre facere posset deus: qui etiā vt sine ci-
 bo viuere diuina facilitate donaret: nisi vt pas-
 cerent etiā hoc implende figure tanti mysteriū
 p̄ueniret. Hō aut ad p̄figurandā ecclesiam p̄ri-
 nere tā multiplicia rez signa gesta: nisi fuerit

Gen. 6

cōtētiosus: ne nō pmititē opinari. Jā em̄ gētes
ita ecclesiā repleuerūt: mundi q̄z i mundi: do-
nec certū puentiā ad finē: ita ei vnitatis q̄daz
cōpagine cōtinēt: v: ex h vno māifestissimo ē
de ceteris q̄ obscuri aliquāto dicta sūt: z diffi-
cilius agnosca que sūt: dubitari fas nō sit. Que
cū ita iint: sic nec inaniter ista esse cōscpta puta-
re quisq̄z vel durus audebit: nec nihil significa-
re cū gesta sint: nec sola dicta esse significāda
nō facta: nec aliena esse ab ecclesia significāda
pbabiliū dici p̄t: s̄ magis credēdū ē et sapiētē eē
mēoz: i f̄isq̄ mādata z gesta eē z significare ali-
qd: z ipm̄ aliqd ad p̄figurādā ecclesiā p̄tinē. Jā
v̄sq̄ ad hūc articulū p̄ductus liber iste claudē-
dus ē: vt ambaz ciuitatū cursus terrene sc̄z et
f̄m̄ boiem viuentis: z celestis f̄m̄ deū post dilu-
uium: et deiceps in reb̄ p̄sequētib̄ requiratur.

Explicitus est liber q̄ntusdecimus.
Incipiūt capitula libri decimisepti.

- i An post diluuiū a noe vsq̄ ad abraā aliq̄
familie f̄m̄ deū viuentū repiantur.
ii Quid i filiis noe p̄phetice fuerit p̄figura
iii De generibus triū filioz noe (cum
iiii De diuersitate linguaz p̄ncipiozq̄z babi-
lonis.
v De descensioē dñi ad confundendā lin-
guam edificantium turrim.
vi Quahs intelligenda sit locutio qua de
angelis loquitur.
vii An om̄e bestiaz gen̄tia remotissime a
fris insule ex eo nūero acceperunt: q̄
in arca diluuii inundatione seruat̄ ē.
viii An ex p̄pagine ad i vel filioz noe q̄dam
genera hoim̄ mōstruosa p̄dicirūt.
ix An inferiorē p̄tē fr̄e q̄ n̄e h̄itatioi p̄traria
est antipodas h̄re credendum sit.
x De ḡn̄atione sem̄: in cui⁹ p̄genie tendēs
ad abraā ciuitat̄ dei ordo dirigitur.
xi De ea p̄mitus lingua in vsu hoim̄ fuerit
que postea hebreā ab heber nomine
nūcupata est: z in cui⁹ familia reman-
sit cū diuersitas eēt facta linguarum.
xii De articulo sp̄is in abraā: a q̄ sancte luc-
cessionis nouus ordo contextur.
xiii Querō fecisse videatur: vt in trāsmigra-
tione thare qua chaldeos deserēs in
mesopotamiā transiuit: nulla filij ei⁹
nacho: facta sit mentio.
xiiii De annis thare qui in charra vite temp⁹
impleuit.
xv De tempore p̄missionis abraē: qua f̄m̄

- preceptū dei exiuit de charra.
xvi De ordine z qualitate p̄missionū dei q̄
ad abraam facte sunt.
xvii De tribus excellentiorib⁹ gentiū regnis
quoz: id est assyrioz iam abraam sub
lunius eminebat.
xviii De iterato alloquio dei ad abraā q̄ ei z se-
mini ei⁹ chanaan terra p̄mittitur.
xix De sare pudicitia in egypto p̄ dñm custo-
dita: quā abraam non vxorem suam
esse dixerat: s̄ sororem.
xx De secessioē loth z abraē: que illis salua
caritate complacuit.
xxi De tercia p̄missioē di q̄ fr̄a chanaā abraē
z semini ei⁹ in p̄petuū p̄mittitur.
xxii De sup̄atis ab abraā hostibus sodomoz
quando loth de captiuitate eripuit: z
a melchisedech sacerdote b̄ndict⁹ est.
xxiii De verbo dñi ad abraam: quo ei p̄mittitē
f̄m̄ multitudinē stellarū multiplican-
da posteritas: q̄ credens iustificat⁹ ē
adhuc in p̄pucio constitutus.
xxiiii De significatione sacrificij q̄ abraam of-
ferre p̄cepit: cui⁹ poposcisset: vt
de his que crederet doceretur.
xxv De agar ancilla sare quā eadē fara abraē
voluit esse concubinam.
xxvi De testificatione ad abraam: q̄ eidē seni
z sterili sare filij spondit: p̄femq̄z
cū gentiū statuit z p̄missi fides sacro
circūcisionis obsignatur.
xxvii De masculo qui si octauo die n̄ fuerit cir-
cūcisus perit aia eius: quia testamen-
tum dei dissipauit.
xxviii De cōmutatione noim̄ abraē z sarai q̄ cū
ob vnius sterilitatē ob vtriusq̄z aūr se-
nectutē generare nō possent n̄ minus
fecunditatis adepti sunt.
xxix De tribus viris v̄l angelis: in quibus ad
quercū mambre apparuisse abraē do-
minus manifestatur.
xxx De loth a sodomis liberato: atq̄ eisdem
celesti igne consumptis z de abime-
lech cuius concupiscencia castitati sa-
re nocere non potuit.
xxxi De itaac f̄m̄ p̄missionē nato: cuius nomē
ex risu vtriusq̄z parentis ē inditum.
xxxii De obedientia z fide abraē: qua per ob-
lationem immolandi filij p̄batus est:
z de morte sare.
xxxiii De rebecca nepte nacho: quā isaac ac-
cepit vxorem.
xxxiiii Quid int̄elligendū sit in eo q̄ abraam
post mortē sare accepit vxorē ceturā.